

”Minulla on vain hyvää sanottavaa lastensuojelusta”

ONNISTUMISEN KOKEMUKSIA LASTENSUOJELUSTA

Iina-Elina Heinonen

Pro gradu -tutkielma

Sosiaalityö

Lapin Yliopisto

2020

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Minulla on vain hyvää sanottavaa lastensuojelusta” Onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta

Tekijä: Iina-Elina Heinonen

Koulutusohjelma/oppiaine: Yhteiskuntatieteiden maisteri/ Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ X Sivulaudaturtyö __ Lisensiaatintyö __

Sivumäärä: 63 + 1 liite

Vuosi: 2020

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan sitä, minkälaisia asioista ihmiset nostavat esille positiivisina onnistumisen kokemuksina lastensuojelusta puhuttaessa. Tutkimukseen on kerätty onnistumisen kokemuksia lastensuojelun eri vaiheista Vauva.fi-keskustelufoorumin keskusteluista vuosilta 2014–2020. Kirjoittajina ovat kirjoitusten perusteella lähinnä asiakkaana olevien lasten vanhempia. Tässä tutkimuksessa tuodaan positiivisia kokemuksia lastensuojeluun liittyvien negatiivisten kokemusten ja uutisten rinnalle. Pyrkimyksenä on se, että sosiaalityöntekijät voivat oppia niistä asioista, jotka tekevät prosessista onnistuneen perheen näkökulmasta.

Tutkimuksessa selvitetään, minkälaisia onnistumisen kokemuksia nousee esille lastensuojelusta Vauva.fi-keskustelufoorumin verkkokeskusteluista vuosilta 2014–2020. Tutkimuskysymykset ovat 1) Millaiset asiat ovat luoneet positiivisia onnistumisen kokemuksia ihmisille lastensuojelusta? 2) Mihin työskentelyyn onnistumisen kokemukset lastensuojelussa sijoittuvat? Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa aineiston analysointimenetelmänä on käytetty sisältöanalyysiä.

Tutkimuksen tulosten mukaan Vauva.fi-verkkokeskusteluista löytyi neljä selkeää ryhmää asioista, jotka tuottivat lastensuojeluun liittyviä onnistumisen kokemuksia. Nämä ovat 1) kohdatuksi tulemisen kokemus, 2) itse avun hakeminen, 3) avun saamisen kokemus eli hyväksi koetut tukitoimet sekä 4) mahdollisimman vähäinen puuttuminen. Eniten onnistumisen kokemuksia on koettu avohuollon asiakkuuden ja palveluiden käytön ajalta.

Tutkimuksesta on havaittavissa, että sosiaalityö koettiin onnistuneeksi useimmiten silloin, kun perheet kokivat saaneensa apua ja/tai saadut tukitoimet oli koettu hyväksi. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan nähdä, että kokonaisuutena eniten onnistumisen kokemuksia ihmiset kokivat avohuollon asiakkuuden ajalta saamastaan tuesta ja/tai saamistaan palveluista, kuten perhetyöstä ja tukiperheestä.

Avainsanat: Sisältöanalyysi, verkkotutkimus, fenomenologia, lastensuojelu ja onnistumisen kokemukset

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi: X

Sisällys

1	JOHDANTO	4
2	LASTENSUOJELUN PIIRTEET JA ONNISTUMISET	9
2.1	Lastensuojelu ja sen institutionaalinen rooli	9
2.1.1	Lastensuojeluasian vireilletulo	13
2.1.2	Lastensuojelun avohuolto	17
2.1.3	Lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto	19
2.2	Onnistumiset sosiaalityössä	21
2.2.1	Aiempiä tutkimuksia onnistumisista sosiaalityössä	22
2.2.2	Onnistumista edistäviä tekijöitä	24
3	TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	26
3.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	26
3.2	Fenomenologinen tietoteoria	26
3.3	Aineistona verkkokeskustelut	29
3.4	Aineiston analysointimenetelmä	30
3.5	Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkijan positio	33
4	LASTENSUOJELUN ONNISTUMISET	37
4.1	Tutkimusaineiston luokittelu	37
4.2	Hyvin kohdatuksi tulemisen kokemus	39
4.3	Itse avun hakeminen	42
4.4	Avun saamisen kokemus eli hyviksi koetut tukitoimet	45
4.5	Mahdollisimman vähäinen puuttuminen	51
5	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	54
5.1	Tutkimustulosten yhteenveto	54
5.2	Pohdintaa	56

LIITE 1 Tutkimuslupahakemus

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan verkkokeskusteluja, joissa nostetaan esille kirjoittajien positiivisia onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta Suomessa. Usein verkkokeskusteluissa kirjoittavat asiakkaina olleiden lasten vanhemmat, mutta en ole rajannut tarkasteluani vain näihin tutkimuksessa, koska nimimerkillä tehdyistä kirjoituksista ei voi tietää, kuka niiden takana varmasti on. Kokemuksia nousee esiin laajasti lastensuojelun työskentelyn eri alueilta, kuten palvelutarpeen arvioinnin ja avohuollon asiakkuuden ajalta. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella minkälaisia asioista ihmiset nostavat esille positiivisina, onnistumisen, kokemuksina lastensuojelusta puhuttaessa. Tutkimuksen viitekehystenä on ihmisten kokemusten tutkiminen kirjoitetuista teksteistä. Tutkimuksen aineiston olen kerännyt verkon Vauva.fi-keskustelufoorumilta, jossa keskusteluja käydään nimimerkillä. Käydyt keskustelut ovat vuosilta 2014–2020.

Tutkimuksen materiaali on rajattu alkamaan vuodesta 2014. Vuonna 2014 sosiaalihuoltolaki uudistettiin tavalla, jolla tavoiteltiin esimerkiksi siirtymää erityispalveluista peruspalveluihin. Lisäksi tuolloin painotettiin asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua ja viranomaisten yhteistyön tehostamista. Uudistus sai alkusysäyksensä, kun vuonna 2012 tapahtui 8-vuotiaan tytön kaltoinkohtelu ja kuolema. Tämä kaikki vahvisti lastensuojelussa avohuollon palvelujen tarjoamista. Kyseessä oli muutos, jossa ehkäisevän tuen ja palveluiden muotoja alettiin lisäämään ja painottamaan työskentelyssä. (Heinonen ym. 2018, 4.) Tämä on suuri muutos ja hyvä alku aineiston keräämiselle.

Lastensuojelun onnistumisen arvioimisessa ollaan kiinnostuneita erityisesti toiminnan aikaansaannoksista, tuloksista, vaikutuksista ja vaikuttavuudesta eli käytännössä työn hyödyistä asiakkaille. Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole arvioida onnistumista lastensuojelussa kokonaisvaltaisesti, vaan tarkastella sen yhtä näkökulmaa. Selvää on, että laajemmassa tutkimuksessa tulisi ottaa huomioon useita näkökulmia. (Holma & Rousu 2004, 24.) Tässä tutkimuksessa on tärkeä huomioida, ettei kukaan pysty esittämään toisten näkökulmaa toisen puolesta, joten siksi voidaan tehdä päätelmiä vain tämän aineiston kautta pienestä osasta onnistumisen kokemuksia (ks. Arnkil & Heino 2014, 294).

Onnistumisen tekijöiden läsnäolon lisäksi muutkin seikat tulisi ottaa huomioon, jotta onnistumisen tutkiminen olisi kattavaa. Ei voi vain pohtia nykytilaa, vaan tulisi selvittää miten lastensuojelutoimenpiteiden kohteeksi joutuneet henkilöt olisivat elämässä selviytyneet, jos lastensuojelutoimenpiteisiin ei heidän kohdallaan olisi ryhdytty. (Salo 1956, 12.) Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista tässä tutkimuksessa ja tässä ei haeta kokonaisvaltaista vastausta onnistumisen tekijöihin.

Juuri tällaisessa työssä, jossa liikutaan inhimillisesti vaikealla ja arkaluontoisella alueella, kuten lastensuojelussa, positiivisen palautteen saaminen asiakkaalta koetaan merkityksellisenä. Tämä johtuu myös siitä, että sen saaminen sosiaalityössä on harvinaista. (Jokinen ym. 2003, 157.) Tästä syystä tällä tutkimuksella on merkitystä lastensuojelun sosiaalityölle.

Lastensuojelun arvioinnilla avulla pyritään luomaan toimintaa, jossa lapset ja nuoret sekä heidän perheensä saavat mahdollisimman tehokasta, heidän tarpeitaan vastaavaa tukea. Arvioimalla onnistumisia pyritään seuraamaan ja arvioimaan, miten tämä toteutuu. Ongelmallista on se, ettei lastensuojelussa systemaattisesti seurata toiminnan asiakasvaikutuksia. (Holma & Rousu 2004, 9.) Kuvatut asiat ovat vahvasti läsnä myös tässä tutkimuksessa. Tärkeänä lähtökohtana onnistumisten tutkimisessa on se, että julkisessa keskustelussa painotetaan yleensä epäonnistumisia ja sosiaalityön ongelmia (Jokinen 2014, 198).

Lastensuojelulla pyritään vaikuttamaan siihen, että lapset voisivat elää elämäänsä turvallisessa, huolehtivassa ja rakastavassa ympäristössä. Tällaisia vaikuttamisen keinoja on monia. Herkästi nimenomaan lastensuojelun vaikuttamisesta keskusteltaessa on keskustelu negatiivissävytteistä. Ongelmiksi koetaan usein lastensuojelun liian myöhäinen toimiminen tai väärinkohdelluksi tuleminen. (Ritala-Koskinen 2003, 103.) Toiset puolestaan saattavat kokea lastensuojelun toimineen liian laveasti ja toiset taas liian aikaisin sekä liian järein keinoin (Arnkil & Heino 2014, 286).

Totuus on se, että informaatiokynnyksen ylittää harvemmin hyvin tehty lastensuojelutyö. Hyvin tehdyllä lastensuojelutyöllä tarkoitetaan etenkin työtä, jolla lapsen turvallisuus, etu ja kasvatuskysymykset on onnistuttu huomioimaan. Se pitää sisällään myös sen, jos näitä on onnistuttu parantamaan ohjaamalla ihmisiä. Toisinaan tekee työntekijöillekin hyvää pysähtyä pohtimaan onnistumisia työssä. (Ritala-Koskinen 2003, 104.) Virheiden esille

nostamisen rinnalle on hyvä onnistuvan arkisen sosiaalityön ilmapiiri sekä tehdä vaikutavuuden seuranta todellisissa työsuhteissa (Arnkil & Heino 2014, 289).

Tästä tutkimuksesta, kuten aiemmissa tutkimuksissa, sosiaalityöntekijät voivat oppia niistä asioista, jotka tekevät prosessista onnistuneen asiakkaan näkökulmasta (ks. Jokinen 2014, 198). On kiinnostavaa nostaa negatiivisen uutisoinnin rinnalle niitä positiivisia asioita, joita ihmiset kokevat ja kohtaavat lastensuojelussa. Tutkimuksen tarkoituksena on pohtia, millaista onnistumisen kokemuksia ihmiset kertovat kokeneensa lastensuojelussa ja tämän kautta luoda sosiaalityöntekijöiden keskuudessa keskustelua näistä kokemuksista. Tämä tutkimus on samalla aloittelevalle lastensuojelun sosiaalityöntekijälle, hyvä keino oppia ja kartoittaa, minkälaiset asiat herättävät onnistumisen tunteita ihmisissä.

Keskisuomalaisessa julkaistussa mielipidekirjoituksessa Susanna Pirttiaho (2012) kirjoittaa siitä, miten esille nostetaan jatkuvasti lastensuojelun epäkohtia ja epäonnistumisia. Pirttiaho (2012) haluaa kuitenkin muistuttaa, että lapset ja perheet ovat saaneet apua, vaikka lastensuojelun onnistumiset eivät tule juuri ollenkaan esille. Pirttiaho (2012) kannustaa sosiaalityöntekijöitä kertomaan enemmän työstään, toimintatavoistaan ja työnsä tuloksista, jotta voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi lastensuojelusta käytävään keskusteluun, ja siihen liittyviin yleisiin mielikuviin.

Lastensuojelun negatiivisesta puolesta on uutisoitu esimerkiksi liittyen lastensuojelun prosessin pettämiseen erilaisten tapahtumien yhteydessä. Esimerkkinä tällaisesta on Vilja-Eerikan tapaus. Kyse on tapahtumasta, jossa lapsen isä ja äitipuoli lopulta murhasivat kahdeksanvuotiaan tyttärensä useista murhaa edeltävistä lastensuojeluilmoituksista huolimatta. (esim. Zareff 2015.) Tämän tapauksien yhteydessä uutisoitu myös Vilja-Eerikan äidin kokemuksista. Äiti on kertonut huomanneensa itsekin merkkejä lapsen kaltoinkohtelusta ja kokee, että lapsen kohtalo olisi voitu estää lastensuojelun toimilla. (esim. Autio n.d.)

Joissain uutisissa on huomioitu kuitenkin myös positiiviset kokemukset lastensuojelusta. Esimerkiksi eräässä uutisissa kerrotaan äidin kokemuksista lastensuojelun prosessissa. Äiti koki, että hänen saamansa tuki lastensuojelusta oli voimavarana hänelle itselleen, jotta hän jaksaisi tilanteessa paremmin. (Sieppi 2016.) Lisäksi Lokakuun Liike on julkais-

sut vuonna 2017 tekstin siitä, mitä on onnistuminen lastensuojelussa. Kirjoituksessa koetaan, että lastensuojelun onnistumisen edellytykset ovat pitkälti sellaisia, jotka ovat tulleet työntekijöiltä ja jotka asiakkaat kokevat epäonnistumisen syinä. (Lokakuun Liike 2017.)

Aamulehdessä on julkaistu mielipidekirjoitus, joka on lastensuojelun asiakkaina olleiden nuorten kirjoittama mielipidekirjoitus omista kokemuksistaan asiakkaina. Kirjoituksessa tuodaan esille ikäviä kokemuksia sosiaalityöntekijöiden toiminnasta, mutta samalla kerrotaan myös onnistumisista. Nuoret ovat kokeneet esimerkiksi, että sosiaalityöntekijät ovat puolustaneet heidän oikeuksiansa silloin, kun muut aikuiset ovat riidelleet. Lisäksi nuoret ovat kokeneet positiivisena sen, että sosiaalityöntekijällä on ollut aikaa ja mahdollisuuksia tutustua heihin. Heillä on ollut tunne siitä, että sosiaalityöntekijä on ollut lasten puolella. (Westerlund ym. 2019.)

Tutkielma alkaa käsittelemällä termistöä liittyen lastensuojeluun. Mitkä ovat lastensuojelun piirteet ja, mitä tarkoitetaan lastensuojelun asiakkuudella. Ensin tuodaan yleisesti lastensuojelun institutionaalisen roolin Suomessa, ja tämän jälkeen esitellään lastensuojelun työskentelyn sijoittumisia omien alaotsikoiden alla. Näitä ovat lastensuojeluasian vireilletulo, lastensuojelun avohuolto sekä lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Lastensuojelun termistön esittelyn jälkeen nostetaan esille, mitä tarkoitetaan onnistumisen kokemuksilla sosiaalityössä. Tämä aloitetaan määrittelemällä onnistumisen kokemukset sosiaalityössä, ja tämän jälkeen esitellään aiemman tutkimuksen esittämät edistävät tekijät onnistumisen kokemuksissa. Lopuksi esitellään aiempia tutkimuksia liittyen onnistuneisiin kokemuksiin sosiaalityössä.

Seuraavassa luvussa lukijat tutustutetaan oman tutkimukseni metodologisiin lähtökohtiin. Aluksi tuodaan esille tämän tutkimuksen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen. Teorian tutkimuksessa on hyödynnetty fenomenologista tietoteoriaa, joka esitellään tämän jälkeen. Tässä luvussa tuodaan myös esille erityispiirteitä liittyen verkkokeskusteluihin aineistona tutkimuksessa sekä esitellään tutkimusaineiston analysointimenetelmä eli sisältöanalyysi. Lopuksi nostetaan esille pohdintaa tutkimuseettisistä kysymyksistä sekä tutkijan positiosta tutkimuksessa.

Luvussa neljä esitellään tutkimustulokset siitä, minkälaisia onnistumisen kokemuksia ihmiset ovat kokeneet lastensuojelussa Vauva.fi-verkkokeskusteluiden perusteella vuosina

2014–2020. Aluksi tutkimusaineisto esitellään taulukoiden avulla, ja tämän jälkeen esitelen tulokset luokittelun mukaisesti jaoteltuina alaotsikoiden alle. Tähän liitetään näytteitä tutkimusaineistosta havainnoimaan tuloksia. Viimeisenä luvussa viisi nostetaan esille yhteenveto tutkimustuloksista eli selkeä tiivistetty versio siitä, millaisia tutkimuksen avulla on havainnoitu. Lopuksi prosessi kiteytetään pohdintaan liittyen tutkimukseen, tutkimuksen aiheeseen, peilaten aiempaan tutkimukseen, sekä mahdollisiin jatkotutkimuksiin.

2 LASTENSUOJELUN PIIRTEET JA ONNISTUMISET

2.1 Lastensuojelu ja sen institutionaalinen rooli

Euroopan komissiossa on keskustelut integroiduista periaatteista jäsenmaiden lastensuojelujärjestelmissä. Lastensuojelujärjestelmien vahvistaminen oli vuoden 2015 lasten oikeuksia käsittelevän foorumin keskiössä. Kokouksessa keskusteltiin kymmenestä integroidun lastensuojelujärjestelmän periaatteesta. Näitä periaatteita olivat esimerkiksi: 1) kehtään lasta ei syrjitä, 2) lastensuojelujärjestelmiin sisältyy ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä 3) ensisijaisesti tuetaan perheitä lapsesta huolehtimisessa 4) yhteiskunta tukee lapsen oikeutta elämään, jossa ei ole minkäänlaista väkivaltaa sekä 5) varsinaisissa lastensuojelujärjestelmissä on käytössä kansainväliset ja rajat ylittävät mekanismit. (European Commission n.d.)

Hanna Heinonen (2017) on kirjoittanut Lastensuojelun Keskusliiton nettisivuille blogitekstin eri maiden lastensuojeluista. Kirjoituksessaan hän toi esille, että eri maiden lastensuojelujärjestelmät poikkeavat toisistaan paljonkin. Tavoite näillä on kuitenkin sama eli auttaa ja suojella lasta sekä varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat. Elina Pekkari-
nen (2011, 34) on listannut teokseensa lastensuojelun ominaispiirteitä Suomessa. Lastensuojelu on vaikeasti määriteltävää työtä ja sille on ominaista monialaisuus ja eettinen haastavuus. Läsä lastensuojeluasioissa on ristiriitaisuus ja inhimilliseen päätöksente-
koon liittyvä epävarmuus. (Mt., 34.)

Pekkarinen (mt., 34) toteaa, että lastensuojelujärjestelmälle tunnusomaista on toiminta-
kulttuurin jäykkyys, mutta toisaalta nopeasti tapahtuvat rakennemuutokset. Lastensuoje-
lulle tunnusomaista on palvelu ja kontrolli. Läsä on toisinaan tahdon ja toiveiden vastai-
suus. (Pösö 2007, 65.) Lastensuojelun avulla annetaan viranomaiselle valtaa puuttua
perheen sisäisiin asioihin lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Periaatteessa pyrki-
myksenä on viranomaisten ja vanhempien voimavarojen yhdistäminen. (Heinonen 2016,
244.)

Lastensuojelulain 3 §:ssä (13.4.2007/417) tuodaan esille, että lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu ja sitä toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Tarve varsinaiselle lastensuojelulle syntyy, jos yhteiskunta ei ole aiemmin tukenut vanhempia ja perheitä riittävästi tehtävässään. Lastensuojelua toteuttaessa tulee aina valita lievin toimintatapa, jolla juuri kyseisen perheen tilannetta voidaan korjata. Käytännössä lastensuojelussa ensisijaisena pyrkimyksenä on siis lapsen ja perheen tukeminen avohuollon tukitoimien avulla. (Taskinen 2010, 20–22; Rätty 2019, 10–11.) Tärkeää on huomioida lastensuojelulain 4 §:ssä (13.4.2007/417) esille tuotu lapsen edun periaate.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen (60/1991) 3 artiklassa säädetään, että kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun periaate on tuotu esille lisäksi lastensuojelulain 24 §:ssä (13.4.2007/417) siten, että siihen kirjattu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuus valvoa lapsen edun toteutumista. Tällaista toimintaa on esimerkiksi auttaa lasta puhevaltansa käyttämisessä.

Lastensuojelulain 4 §:ssä (13.4.2007/417) linjataan, että lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle erilaisia asioita. Tällaisia ovat tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheisten ja jatkuvien ihmissuhteiden turvaaminen. Lisäksi kiinnitetään huomiota esimerkiksi lapsen mahdollisuuteen saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lapsen etua ei voida yksiteltteisesti määrittellä, koska se täytyy aina arvioida tilannekohtaisesti. Sitä arvioidessa pitää ottaa huomioon moni asia, kuten lapsen ikä tai kulttuuritausta, ja pyrkiä siten kokonaisvaltaiseen arviointiin. (Rätty 2019, 12–15.) Lastensuojelulain (13.4.2007/417) monissa pykälissä, kuten avohuollonsijoitusta koskevassa 37 a §:ssä, on lisäksi tuotu esille, että palveluiden tarvetta arvioitaessa tulee toimia lapsen edun mukaisesti jokaisessa tilanteessa.

Sveitsiläisessä lastensuojelua tutkivassa projektissa selvitettiin todisteita lastensuojelupalveluiden tehokasta toimintaa Australiassa, Saksassa, Suomessa, Ruotsissa sekä Iso-Britanniassa. Selvää on, että lastensuojelun tavoite voidaan maailmanlaajuisesti nähdä

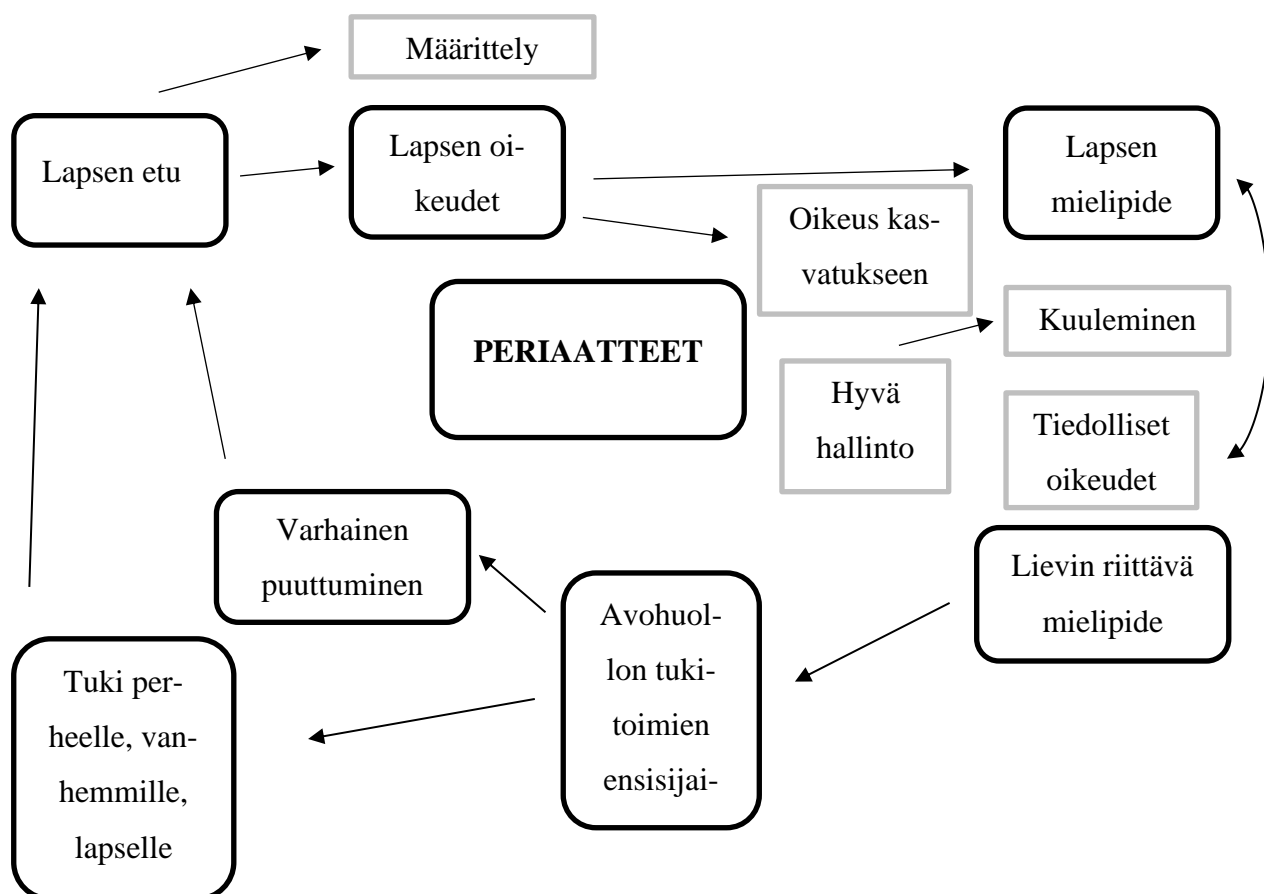
kahdenlaisena: 1) puuttuminen tilanteisiin, joissa kriisi on jo tapahtunut 2) tunnistaa riskiryhmät ja tarjota heille ennaltaehkäiseviä palveluita, jotta tällaisia kriisejä korjaaville toimille ei tule tarvetta. (Nett & Spratt 2013, 70–71.)

Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että Australiassa ja Iso-Britanniassa on kiinnitetty huomiota sen varmistamiseksi, että kriisejä korvaavilla toimilla on riittävät resurssit ja suuri merkitys lastensuojelussa. Puolestaan Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa on painotettu enemmän työskentelyä perheiden kanssa, pyrkimyksenä riskitekijöiden vähentäminen. Nykyään maiden välillä on havaittavissa lähentymistä sen varmistamiseksi, että sekä ennaltaehkäisevät että kriisejä korjaavat palvelut yhdistetään lastensuojelujärjestelmiin. (Mt., 70–71.) Nähtävissä on, että Pohjoismaista lastensuojelujärjestelmää pidetään palveluorientoituneena, joka sisältää esimerkiksi matalan kynnyksen palveluiden piiriin pääsemiseksi sekä runsaasti perheitä ja lapsia tukevia avohuollon palveluita (Pösö 2016, 24).

Lastensuojelulain 3 a §:ssä (13.4.2007/417) linjataan ehkäisevästä lastensuojelusta, jota kunta järjestää lastensuojelun lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Tätä järjestetään jo siinä vaiheessa, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Pyrkimyksenä tässä on yhtä lailla edistää ja turvata lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Ehkäisevän lastensuojelun tukea annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Räty 2019, 5.) Lastensuojelussa pyritään riittävän varhaisessa vaiheessa tukemaan perheiden omia voimavaroja ja näin rakentamaan lastensuojelua peruspalveluiden varaan (Heinonen 2016, 258).

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen (60/1991) 27 artiklassa tuodaan esille se, että vanhemmilla tai muilla lapsen huollosta vastaavilla on ensisijainen velvollisuus kykyjensä ja taloudellisten mahdollisuuksiensa mukaisesti turvata lapsen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet. Näin ollen sopimusvaltiot ryhtyvät tarpeellisiin toimiin tukeakseen vanhempia ja muita lapsesta vastuussa olevia tämän oikeuden toteuttamisessa. Lastensuojelulain 4 §:n (13.4.2007/417) mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Tarkoituksena on tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa.

On selvää, että lapset ovat riippuvaisia heistä huolehtivista aikuisista. Tämän takia yhteiskunnalla on velvollisuus puuttua vanhempien tekemiin kasvatusratkaisuihin, jos lapsen kehitys ja terveys vaarantuvat. (Taskinen 2010, 28–29; Heinonen 2016, 243.) Lastensuojelulain (13.4.2007/417) tavoitteet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään. Tavoitteena on turvata: 1) hyvät kasvuolot sekä 2) lapsen ja perheen oikeudet. Samalla lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan lastensuojelussa pyritään erityisesti ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen sekä avohuollon tukeen lastensuojelun toimenpiteitä tehtäessä. Erityisesti pyrkimyksenä on taata esimerkiksi lapsen ja hänen läheistensä osallistuminen ja kuuleminen prosessissa. Terminä puhutaan usein lapsikeskeisestä perhelähtöisestä lastensuojelusta. (Taskinen 2010, 9–11; Bardy 2013, 73.)

Kuvio 1: Lapsen etu ja lastensuojelun keskeiset periaatteet. Lähde Rätty 2019, 10.

Lastensuojelulain 11 §:n (13.4.2007/417) mukaan lastensuojelun toteuttamisessa painotetaan kunnan vastuuta. Kunnan velvollisuus on ennaltaehkäistä, antaa varhaista tukea sekä järjestää lastensuojelua. Lastensuojelulla on pyrkimyksenä tehostaa avohuollon tukitoimia laitossijoituksen sijasta. Tämä vaatii jatkuvasti lisää resursseja ja uusien avohuollon tukitoimien kehittämistä kunnalta. (Taskinen 2010, 13.) Käytännössä kuitenkin

kunta linjaa itse sen, missä laajuudessa sosiaalipalveluita kunnassa järjestetään (Räty 2019, 50). Usein ammattilaiset ottavat esille lastensuojelussakin termin asiakaslähtöisyys. Tärkeä on pitää asiakasta oman elämänsä asiantuntijana. Tämä aiheuttaa pohdintaa siitä, missä menee asiakkaan itsemääräämisen rajoittamisen mahdollisuudet. Tällaisissa tilanteista voidaan puhua, jos esimerkiksi oma vakaumus on ristiriidassa eettisten periaatteiden kanssa tai yksilölliset tarpeet ovat ristiriidassa yhteisöllisten velvoitteiden kanssa. (Mahkonen 2010, 208–209.)

Tarja Pösö (2010, 324) muistuttaa, että lastensuojelun tehtävänä ei ole ottaa hoitaakseen mitä tahansa esimerkiksi taloudellista tai päihteiden käyttöön liittyvää ongelmaa. Lastensuojelussa tulee, arvioida ovatko ongelmat sellaisia, että ne tavalla tai toisella vaikuttavat lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin. Lisäksi tulee arvioida se, voidaanko vaikuttaa lastensuojelun keinoin lapsen edun mukaisesti. Taustalla lastensuojelulliselle tarpeelle voi olla esimerkiksi elämäntilanteet sekä poikkeuksellisen koettelevat olot. Aina tulee ottaa huomioon se, että pieni ydinperhe on helposti haavoittuva ja voi siksi tarvita lastensuojelun mukana kulkemista. (Bardy 2013, 73.)

Tiivistettynä lastensuojelun instituutiollisena rajana voidaan pitää sitä kohtaa, jossa lastensuojelun julkinen järjestelmä puuttuu tai antaa apuaan yksittäisten vanhempien ja lasten välisiin yksityisiksi katsottuihin suhteisiin. Käytännössä perheen henkilökohtaisesta elämästä tulee tällöin instituution toiminnan kohde. Lastensuojelun institutionaalinen raja muodostuu monien tekijöiden ja prosessien yhteistuloksena useissa vaiheissa. (Pösö 2010, 325–333.) Erityispiirteenä lastensuojelussa voidaan pitää nimenomaan sitä, että lasta joudutaan tarvittaessa suojelemaan, vaikka asianomaiset, esimerkiksi vanhemmat, sitä vastustavat (Bardy 2013, 74).

2.1.1 Lastensuojeluasian vireilletulo

Lapsen ja perheen oikeusturvan kannalta lastensuojeluasian vireilletulon sekä asiakkuuden alkamisen rajojen tulee olla selkeitä. Lastensuojelun tarpeen selvittäminen on jo sinänsä toimenpide lastensuojeluprosessissa. Tarvetta selvitetessä ei kuitenkaan voida tietää, onko tarvetta lastensuojelun vireilletulolle. Lastensuojeluasiasta voidaan siis pu-

hua vasta, kun arvioinnin yhteydessä arvioidaan tarve lastensuojelulain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin. (Araneva 2016, 123–124; Rätty 2019, 233.) Viranomaisilla on velvollisuus arvioida välittömästi, onko kiireelliselle sosiaalihuollolle tarvetta. Tämän jälkeen heillä on lisäksi velvollisuus tehdä lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi, joka sisältää arvioinnin lastensuojelun palveluiden tarpeesta. Tarkoituksena on arvioida laajemmin lapsen palveluiden ja tukitoimien tarvetta. (Saastamoinen 2016, 165; Rätty 2019, 213–214.)

Lastensuojelulain 25 §:ssä (30.12.2014/1301) on linjattu ilmoitusvelvollisuudesta. Lakiin on kirjattu tahot, joilla on velvollisuus, salassapitosäännösten estämättä, ilmoittaa kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Kynnys ilmoituksen tekemiseen on aina matala, ja se on tehtävä, vaikka lapsi tai hänen vanhempansa sitä vastustavat. (Rätty 2019, 203–209.)

Ilmoitusvelvollisuudessa korostetaan myös sitä, että ilmoitus on tehtävä viipymättä. Ilmoitusvelvollinen ei voi tehdä lastensuojeluilmoitusta anonymisti, mutta yksityishenkilö voi halutessaan toimia näin. (Mt., 209–216.) Lastensuojelulain 25 a §:ssä (30.12.2014/1301) on linjattu, että ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain 35 §:n (30.12.2014/1301) mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi.

Myös esimerkiksi Yhdysvaltain lastensuojelussa on käytössä laki, joka määrää, että lasten hyväksikäytöstä ja laiminlyönnistä on ilmoitettava viranomaisille. Tästä huolimatta nykyaikaista yhdysvaltalaisista lastensuojelujärjestelmää kuvataan erittäin monimutkaiseksi. Lastensuojelujärjestelmää ei pidetä kovin tehokkaan ja lapsia saattaa helposti pudota järjestelmän läpi. (Myers 2006, 129–133.)

Taulukko 1. Lastensuojeluasian vireilletulo. Lähde Rätty 2019, 244.

Lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus alkaa. Velvollisuus laatia asiakassuunnitelma.	Lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus alkaa. Velvollisuus laatia asiakassuunnitelma.	Lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus alkaa. Velvollisuus laatia asiakassuunnitelma.	Lastensuojelu- tai sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus alkaa. Velvollisuus laatia asiakassuunnitelma.
Palvelutarpeen arviointi, määräajat, kirjausvelvollisuus.	Palvelutarpeen arviointi, määräajat, kirjausvelvollisuus.	Palvelutarpeen arviointi, määräajat, kirjausvelvollisuus.	Palvelutarpeen arviointi, määräajat, kirjausvelvollisuus.
Jos palveluja tai tukea myönnetään lastensuojelulain nojalla, asiakkuus alkaa. Kirjausvelvollisuus.	Jos palveluja tai tukea myönnetään lastensuojelulain nojalla, asiakkuus alkaa. Kirjausvelvollisuus.	Jos palveluja tai tukea myönnetään lastensuojelulain nojalla, asiakkuus alkaa. Kirjausvelvollisuus.	Rekisterimerkin-
Kiireelliset palvelujen tarve selvitet- tävä.	Kiireelliset palvelu- jen tarve selvitet- tävä.	Kiireelliset palvelu- jen tarve selvitet- tävä.	Kiireellisten palve- lujen tarve selvitet- tävä. Aiheeton las- tensuojeluilmoitus voi merkitä palve- lutarpeen arvioin- tia. Jos kiireellisiä palveluja järjeste- tään, asiakkuus al- kaa. Kirjausvelvol- lisuus.
HAKEMUS PAL- VELUSTA	YHTEYDEN- OTTO TUEN TAR- PEEN ARVIOI- MISEKSI	TIETO MUUSSA ASIAKASSUH- TEESSA	LASTENSUOJE- LUILMOITUS

Sosiaalihuoltolain 36 §:n (30.12.2014/1301) mukaan henkilöllä, jonka asia on tullut vi-
reille, on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, jollei arvioinnin tekeminen ole ilmeisen
tarpeetonta. Erikseen laissa on vielä kirjoitettu, että arviointi tehdään asiakkaan elämän-
tilanteen edellyttämässä laajuudessa sekä yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen
omaisensa, läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Laissa korostetaan huomion kiin-
nittämistä erityisesti lasten ja nuorten itsemääräämisoikeuteen. Vanhemmille tulee pro-
sessin alkaessa antaa tieto tulleesta lastensuojeluilmoituksesta ja samalla mahdollisuus
sen oikaisemiseen. Lisäksi vanhemmille tulee antaa tieto lopputuloksesta lastensuojeluil-
moituksen käsittelyn päätyttyä. Lopputuloksena voi olla lastensuojelun asiakkuuden al-
kaminen, ohjaus sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin tai se, että ilmoitus on nähty
aiheettomana. (Räty 2019, 2013.)

Lastensuojelulain 26 §:ssä (13.4.2007/417) kirjataan erikseen palvelutarpeen arvioinnin
yhteydessä selvitettävästä lastensuojelun tarpeesta, jonka tekee sosiaalityöntekijä. Tässä
tulee arvioida lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien, tai muiden lapsen hoidosta ja kas-
vatuksesta vastaavien henkilöiden, mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasva-
tuksesta. Vastaava työntekijä on aina vastuussa siitä, että asia tulee arvioitua tarpeenmu-
kaisella laajuudella. Kokonaisvaltaisen palvelutarpeen arvioinnin tekeminen on työnteki-
jän velvollisuus. Viranomaisen on hankittava kaikki asiaan tarvittava tieto ja olla aktiivi-
nen prosessissa. (Saastamoinen 2016, 187–189.) Selvityksen on valmistuttava kolmessa
kuukaudessa lastensuojeluasian vireilletulosta. Määräaikaisten tarkoituksena on turvata
lasten ja perheiden oikeuksien varhainen ja yhdenvertainen toteutuminen. (Räty 2019,
233–234.)

Lastensuojelulain 27 §:ssä (13.4.2007/417) tuodaan esille lastensuojelun asiakkuuden al-
kamisen perusteita. Asiakkuus alkaa, jos sosiaalityöntekijä arvioi, että lapsen kasvuolo-
suhteet vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse vaarantaa
omalla käyttäytymisellään terveyttään tai kehitystään. Asiakkuuden alkamisesta tulee
aina olla merkintä lasta koskevissa lastensuojeluasiakirjoissa. Lisäksi siitä on ilmoitettava
välittömästi huoltajille sekä lapselle itselleen. (Räty 2019, 236–237.)

Jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti tai avohuollon tukitoimia järjestetään kiireellisesti, las-
tensuojelun asiakkuus alkaa heti. Vaikka päädyttäisiin kiireelliseen sijoitukseen, on sel-

vitettävä lapsen, vanhempien, huoltajien sekä lapsen kasvatuksesta päätöshetkellä vastanneiden henkilöiden mielipiteet. Lisäksi tällöin tulee aloittaa lapsen palvelutarpeen arviointi, jonka avulla arvioidaan myös muiden lastensuojelupalveluiden tarpeellisuutta. Lapselle tulee nimetä sosiaalityöntekijä, joka vastaa hänen asioistaan. Tieto selvityksestä on aina merkittävä asiakirjoihin ja tieto asiakkuudesta on annettava asianomaisille. (Araneva 2016, 127–128.)

2.1.2 Lastensuojelun avohuolto

Sitten, kun lastensuojelun tarve on todettu lastensuojelulain 34 §:n (13.4.2007/417) mukaisesti sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä. Pyrkimyksenä näissä tukitoimissa on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (Räty 2019, 315.) Käytännössä tarve lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen syntyy, jos peruspalvelut eivät pysty auttamaan riittävästi lasta ja perhettä tilanteessa, jossa lapsen kehitys ja terveys on vaarantunut (Heino 2013, 85; Heinonen 2016, 248).

Avohuollon tukitoimet, jotka ovat lueteltuina lastensuojelulain 36 §:ssä (13.4.2007/417), ovat 1) tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, 2) lapsen taloudellinen tuki, 3) lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, 4) tehostettu perhetyö, 5) perhekuntoutus sekä 6) muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet, kuten päivähoitopaikka (Araneva 2016, 261). Avohuollon järjestämisessä korostuu sosiaalityön neuvova ja ohjaava rooli (Räty 2019, 316). Nämä tukitoimenpiteet järjestetään avohuollossa aina kaikkien huoltajien suostumuksella. Ilman huoltajien suostumusta tukitoimia ei ole mahdollista toteuttaa, vaikka ne voi olla lapsen asiakassuunnitelmassa kirjattuna. (Mt., 256.)

Avohuollon tukitoimena lastensuojelulain 36 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu tehostettu perhetyö, joka käynnistyy tarvittaessa sosiaalityöntekijän päätöksellä (Heino 2008, 45). Perhetyöllä tarkoitetaan perheille kotiin annettavaa työtä, jonka tarkoituksena on laajalaisesti edistää perheiden hyvinvointia sekä toisaalta tukea perheitä niin, että vältyttäisiin huostaanottojen tekemiseltä. Perhetyön tavoitteena on vastata muun muassa perheiden

sosiaalisten verkostojen kaventumiseen, lasten- ja nuorten ongelmien kasautumiseen sekä erityispalveluiden tarpeiden kasvamiseen. (Heino 2008, 7.)

Perhetyötä voidaan antaa missä tahansa lastensuojelun asiakkuuden vaiheessa, ja se saa erilaisia muotoja riippuen sen sijoittumisesta. Selvitysprosessin alkuvaiheessa voidaan perhetyön keinoin esimerkiksi edelleen selvittää lapsen ja perheen tuen tarvetta sosiaalityöntekijän tekemän selvityksen rinnalla. Perhetyöllä voidaan myös tavoitella muutosta perheen toimintaan, ja se voidaan esimerkiksi kohdistaa äkilliseen elämänkriisiin. Tärkeää perhetyössä on sen aloitus riittävän varhain sekä sen riittävän pitkä kesto. Lisäksi on tärkeää, että perhetyö tarjoaa riittävästä erilaista apua monin tavoin. (Mt., 44–47; Rätty 2019, 324.)

Lastensuojelulain 37 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu myös sijoituksesta avohuollon tukitoimena. Lapsi voidaan sijoittaa yhdessä vanhempansa kanssa tai lyhytaikaisesti myös yksin. Tähän sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Tällaisessa tilanteessa on tärkeä huomioida se, että valittu sijaishoitopaikka tulee olla sellainen, että se pystyy vastaamaan lapsen ja perheen tuen tarpeisiin (Heinonen 2016, 225). Toisin kuin muuta avohuollon tukitoimet voidaan sijoitus avohuollon tukitoimena järjestää myös, jos huoltajat ovat asiasta keskenään erimielisiä. Tämä edellyttää suostumusta siltä huoltajalta, jonka luona lapsi asuu ja sen, että sijoituksen katsotaan olevan lapsen edun mukainen. (Aravena 2016, 257.)

Avohuollon palveluja järjestettäessä edellytetään perheen omaa aktiivisuutta ja osallistumista esimerkiksi tukitoimien järjestämiseen sekä suunnitteluun. Läsnä avohuollon tukitoimia pohdittaessa on myös tarveperiaate, koska tukitoimet ovat määrärahasidonnaisia. Tämä tarkoittaa sitä, että kunta arvioi mihin määrärahat kohdennetaan tarpeen mukaisesti eli asiakkaalla ei ole kaikkiin palveluihin subjektiivista oikeutta. Hyvä on kuitenkin huomioida, että perheelle välttämättömät palvelut ja tuki on järjestettävä perheen sekä lapsen tarpeen mukaisesti. (Rätty 2019, 316.)

Käytännössä avohuollon tukitoimia tulee järjestää siten, että lapsen asiakassuunnitelmassa todetut tuen tarpeet ja työskentelyn tavoitteet tulisi huomioida ja saavutettua. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi aina tilanteen mukaisesti, mitkä tukitoimet

tulevat tarpeen kyseisessä tilanteessa ja tarkoituksena ei missään tapauksessa ole hyödyntää niitä kaikkia. (Aravena 2016, 258–259.)

Tärkeä asiakassuunnitelmassa ja -päätöksessä on perustella, miksi juuri jokin palvelu nähdään tarpeellisen lapsen asiassa. Avohuollon tukitoimilla pyritään aina kohtuullisessa ajassa muutokseen lapsen elinolosuhteissa tai käyttäytymisessä eli kyse ei ole vain siedettävän tilanteen ylläpitämisestä. (Mt., 258–259.) Tässä on hyvä muistaa, että avohuollon tukitoimenpiteitä voivat olla myös muut kuin lastensuojelulaissa nimenomaisesti mainitut palvelut. On lähtökohtaisesti kunnan vastuulla järjestää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän asiakassuunnitelmassa esittämät tukitoimet ja palvelut perheelle. (Mt., 265.) Loppujen lopuksi läsnä on aina lievimmän toimenpiteen periaate, joten siksi juuri avohuollon palveluiden ensisijaisuus on periaatteena lastensuojelussa (Räty 2019, 317).

2.1.3 Lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto

Lastensuojelulain 38 §:ssä (13.4.2007/417) puhutaan lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Kyse on tilanteesta, jossa lapsi on välittömässä vaarassa ja tämän takia hänelle järjestetään kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Kiireellisestä sijoituksesta päättää viranhaltija, ja se voi kestää korkeintaan 30 päivää. Luonteeltaan kiireellinen sijoitus on turvaamistoimeenpide, jonka takia se voidaan perustella vain päätöshetkellä tai juuri sitä ennen vallitsevalla tilanteella. Tarve toimenpiteelle voi perustua esimerkiksi akuutteihin ongelmiin kodin olosuhteissa tai lapsen hoidosta vastuussa olevan aikuisen menettelyn tapoihin. (Räty 2019, 344–345.)

Puhuttaessa huostaanotosta on tärkeä huomioida, että huostaanotto näyttäytyy erilaisena riippuen sen tarkastelunäkökulmasta. Sitä voidaan tarkastella kulttuurisena esityksenä, kokemuksena, laki- tai palvelujärjestelmämäärityksenä tai toimintana. (Pösö 2016, 10–11.) Kuitenkin aina, kun joudutaan huostaanottamaan lapsi, on kyse voimakkaasta puuttumisesta lapsen ja perheen perus- ja ihmisoikeuksiin. Tällaisessa tilanteessa puututaan esimerkiksi lapsen itsemääräämisoikeuteen, lapsen liikkumisvapauteen ja lapsen sekä perheen yksityiselämän suojaan. (Aravena 2016, 279.)

Huostaanotto on tapa järjestää lapsen hoito, huolenpito ja kasvatus tilanteissa, joissa vanhempia ei ole tai he eivät siihen kykene tai halua tehdä sitä yhteiskunnan hyväksymällä tavalla (Pösö 2016, 8). Lapsen huostaanotto on aina viimesijainen interventio perhe- ja vanhemmuussuhteisiin, ja vanhempien on tällaisessa tilanteessa tärkeä tietää, perustuuko lapsen sijoitus nimenomaan huostaanottopäätökseen vai muuhun sijoitusperusteeseen (Heino 2013, 87; Pösö 2016, 11). Huostaanoton tarkoituksena on aina edistää lapsen etua ja oikeuksia. Tilanteissa on läsnä lapsen edun ensisijaisuus eli lapset etu syrjäyttää vanhempien edun ja intressit. (Mt., 12.)

Lastensuojelulain 40 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen. Käytännössä lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja hänelle on järjestettävä sijaishuoltoa esimerkiksi, jos havaitaan puutteita lapsen huolenpidossa tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä. Jotta lapsi voidaan ottaa huostaan, ensin tulee todeta, että avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulee arvioida, että sijaishuolto on lapsen edun mukaista, jotta se voidaan toteuttaa. (Araneva 2016, 258; Heino 2013, 87.)

Lastensuojelulain 43 §:n (13.4.2007/417) mukaan huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Tämä pätee kuitenkin vain, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Muutoin päätöksen ratkaisee hallinto-oikeus viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Jotta lapsen asioista vastaava viranomainen pystyy valmistelemaan asian, tulee hänen tehdä kokonaisvaltainen arvio lapsen tilanteesta. Tällaisen arvion tekemiseen vaaditaan hyvä vuorovaikutussuhde lapsen tai nuoren sekä hänen vanhempiensa kanssa. (Heinonen 2016, 255–256.)

Lastensuojelulain 47 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu, että huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi. Kun tarvetta toimenpiteelle ei enää ole, viranhaltijan tulee tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta. Tässäkin kohdassa tulee huomioida lapsen etu. Lisäksi huostaanotto päättyy aina lapsen tulla täysi-ikäiseksi. Tärkeä on kuitenkin muistaa, että bio-

logisen vanhemmat nähdään aina merkityksellisinä ihmisinä lapsen kannalta ja pyrki-
myksenä on perheen jälleenyhdistäminen (Heinonen 2016, 257 & Araneva 2016, 281).
Nähtävissä tässä on se, että suomalaisessa systeemissä eetoksena nähdään usko muutok-
seen eli lastensuojelussa tulee antaa uskoa vanhempien tilanteen muuttumiseen. Tämä
sivuttaa myös näkökulman lapsen oikeudesta pysyvyyteen ja pysyvään suojeluun. (Pösö
2016, 26.)

Käytännössä huostaanottopäätöksissä ei ole asianmukaista esittää arviota toimenpiteen
kestosta (Araneva 2016, 281). Lastensuojelulain 45 §:ssä tuodaan esille, että sosiaali-
huollosta vastaava toimielin voi päättää esimerkiksi lapsen kohdistettavista rajoitustoi-
mista, lapsen asuinpaikasta sekä kasvatuksesta tämän ollessa huostaanotettuna. Tilanne
eroaa avohuollon tukitoimien järjestämisestä, joita ei puolestaan voi tehdä tahdonvastai-
sesti. (Heino 2013, 87.)

2.2 Onnistumiset sosiaalityössä

Sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta katsottuna onnistuminen työssä tarkoittaa sitä, että
asiakkaan elämätilanteessa on tapahtunut muutos parempaan suuntaan. Lastensuojelussa
tässä tarkastellaan nimenomaan tilannetta lapsen hyvinvoinnin turvaamisen kannalta. (Ri-
tala-Koskinen 2003, 109–110; Hurskainen & Paasivirta 2020a). Tässä asiakkaiden ja hei-
dän perheidensä näkökulmasta katsottuna esille nousee kysymys siitä, kuka määrittelee
sen, mitä muutos parempaan on. Kokevatko kaikki samanlaisen muutoksen parempaan
suuntaan menemisenä kuin työntekijät?

Olennaista onnistumisen määrittelemisessä on se, että otetaan huomioon, mitä kautta tätä
tarkastellaan. Tarkastelun kohteena voi olla sosiaalityölle annettujen tehtävien täyttymi-
nen, sosiaalityön ammatillisen itseyttäytymisen näyttäytyminen, asiantuntijuus työssä tai
asiakkaan näkökulmasta tilanteen tarkasteleminen. Lisäksi huomio tulee kiinnittää siihen,
että onnistuminen syntyy aina suhteessa johonkin, kuten annettuihin tavoitteisiin. (Joki-
nen 2014, 196–197.)

Julkisissa organisaatioissa peruskysymyksenä nähdään se, kuinka hyvin palvelutehtävissä on onnistuttu suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin ja määriteltyihin tavoitteisiin (Holma & Rousu 2004, 12). Hyvät asiat siis konkreettisesti toteutuvat silloin, kun kyseisen toiminnan onnistumisen mittapuut on saavutettu. Nämä mittapuut ovat niitä, jotka ovat juuri kyseiselle toiminnalle asetettuja ja jotka määrittävät esimerkiksi tässä lastensuojelun toimintaa. Samassa yhteydessä laajennetaan käsityksiä lastensuojelun toimintaan kuuluvista päämääristä ja hyvistä asioista. (MacIntyre 2004, 221.)

Tilastojen mukaan lastensuojelun onnistumisissa on usein läsnä se, että toiminnan koetaan onnistuneen parhaiten, kun sitä on pystytty vähentämään tai se on pystytty kokonaan välttämään (Heino & Pösö 2003, 588). Usein koetaan, että sosiaalityössä onnistumisissa on kyse yksinkertaisista, tavalliseen elämään ja elämänhallintaan liittyvistä asioista. Onnistuminen nähdään tilana, jossa tavallisuus on saavutettu. Tämänkin määrittelemineen on luonnollisesti haastavaa. Onnistuneen työskentelyn taustavalla on useita elementtejä, ja ne voivat vaihdella asiakkaan ja työntekijän rooleista katsottuna. (Ritala-Koskinen 2003, 113–115.)

Käytännössä hyvät asiat työstä voidaan tunnistaa ja yksilöidä vain toimintaan osallistumiseen liittyvän kokemuksen avulla. Tämä poissulkee mahdollisuuden hyvien asioiden arvioimisesta asiakkaan toimesta, koska heillä ei ole vaadittavaa asiantuntijuutta. (MacIntyre 2004, 222–223.) Lastensuojelussa työskennellessä on nähtävissä, että aina työntekijän mielestä onnistunut prosessi ei ole onnistunut asiakkaan silmissä.

2.2.1 Aiempia tutkimuksia onnistumisista sosiaalityössä

Onnistumisen kokemuksista sosiaalityöstä on aiemmin tehty jonkin verran tutkimuksia. Esimerkiksi Arja Jokisen (2014, 197) tutkimus aikuissosiaalityössä ilmenemistä onnistumisista työntekijöiden näkökulmasta. Tarkoituksena hänellä oli tuoda onnistumisten kautta tietoa toimivista käytännöistä ja luoda positiivisia visioita toimijoille. Jokinen koki, että onnistumisten kautta voidaan luoda innostavampaa työkuultuuria kentälle. (Mt., 198.) Myös Eeva Ekqvist ja Katja Kuusisto ovat tutkineet aikuissosiaalityön asiakkaiden koke-

musta asiakkuuden vaikutuksesta heidän elämäntilanteeseensa. He saivat tutkimukseensa tulokseksi sen, että vastaajista 55 prosenttia koki elämäntilanteensa parantuneen aikuissosiaalityön asiakkaina. (Ekqvist & Kuusisto 2016, 655–660.)

Suomessa on tehty jonkin verran opinnäytetöitä ja muita tutkimuksia nimenomaan lastensuojeluun liittyvistä onnistumisen kokemuksista. Aino Ritala-Koskinen (2003, 104) haastoi lastensuojelun työntekijät tutkimaan omaa työtään ja nimenomaan onnistumisia työssä. Myös asiakkaat osallistuivat tutkimukseen omien kokemuksiansa kautta. (Mt., 108.)

Metropolian ammattikorkeakoulussa on parhaillaan loppusuoralla tutkimus, jossa kerätään lastensuojelun elämäntarinoita ja onnistumisen tekijöitä asiakaskyselyllä sekä työntekijöille suunnatulla kyselyllä. Tulokset tutkimuksesta esitellään vuoden 2020 lopussa samoihin aikoihin, kun tämä tutkimus julkaistaan. (Hurskainen & Paasivirta 2020a.) Muutamia alustavia havaintoja aineistosta on jo julkistettu. Nähtävissä on, että nimenomaan asiakkaiden ja läheisten mukaan on tärkeää, että oman työntekijän kanssa rakentuu hyvä vuorovaikutus ja yhteisymmärrys. Läsnä on kokemus tasa-arvoisesta kohtaamisesta ja kuulluksi tulemisesta, joka edistää asiakkaan osallisuutta ja luo edellytykset löytää yhteistyössä juuri heille sopivia ratkaisuja. Lisäksi asiakkaan mielestä työntekijän tulee luottaa asiakkaan näkemykseen omasta tilanteestaan ja tukea lasta, nuorta sekä vanhempaa asioiden jäsentämisessä ja omien voimavarojen käytössä. Tutkimuksessa on havaittu, että onnistumista edistää työskentely saman tutun työntekijän kanssa, työntekijän tavoitettavuus ja yhteistyö, joka toimii myös muiden lapsen, nuoren ja perheen kanssa arjessa toimivien kanssa. (Rousu 2020.)

Myös muissa maissa on tehty tutkimuksen liittyen kokemuksiin lastensuojelussa. Esimerkiksi vuonna 2013 tehtiin tutkimus vanhempien kokemuksista Englannin lastensuojelujärjestelmään osallistumisesta. Tutkimuksessa tehdyistä haastatteluista nousi esille positiivisia kokemuksia sosiaalityöntekijöistä sekä muutamia positiivisia kokemuksia lastensuojelujärjestelmästä. Negatiiviset kokemukset, kuten joustamattomuus, nousivat kuitenkin tutkimuksessa positiivisia kokemuksia vahvemmin esille. (Gibson & Smithson 2016, 2.)

Judith A. Feeney, Yvonne Darlington ja Karen Healy (2011, 282) ovat kirjoittaneet artikkelin vanhempien mahdollisuuksista ja kokemuksista osallistumisesta lastensuojelua koskevassa päätöksentekoon Queenslandissa, Australiassa. Tässäkin tutkimuksessa nousi esille paljon negatiivisia asioita. Kuitenkin positiivisina asioina vanhemmat kokivat vuorovaikutuksen, johon sisältyi halu kuunnella, tukea ja tarjota tavoitteita työhön. Samanlaisia tuloksia sai myös Johanna Hietämäki (2015) väitöskirjansa tutkimuksesta, joka kohdistui vanhempien kokemuksiin lastensuojelun alkuarvioinnista ja sen vaikutuksista. Tuloksien mukaan monet vanhemmat kokivat alkuarvioinnin muuttaneen perheen tilanteen paremmaksi. Tähän vaikutti se, että vanhemmat kokivat sosiaalityöntekijän työskennelleen heidän kanssaan hyvää suhdetta luoden ja vanhempia osallistaen sekä kuuntelevaa keskustelua luoden. (Mt., 164.)

Myös lasten eli asiakkaiden kokemuksista on tehty tutkimusta Suomessa. Esimerkiksi Pesäpuu Ry:n julkaisussa ”Kokemus opettaa. Voimatarinat lastensuojelussa.” annetaan tilaa nuorten omille kokemuksille. Kirjassa tuodaan esille selviytymiseen ja pärjäämiseen liittyviä nuorten omia tarinoita lastensuojelusta. Pyrkimyksenä on se, että ammattilaiset voisivat oppia jotain nuorten kokemuksista. (Pesäpuu ry 2017, 6–9.) Tämä kirjan pyrkimys on hyvin samanlainen tämän tutkimuksen tavoitteiden kanssa.

2.2.2 Onnistumista edistäviä tekijöitä

Arja Jokinen (2014) löysi tutkimuksensa perusteella useita onnistumisen kokemuksia edistäviä tekijöitä. Yhtenä tällaisena tutkimuksessa nousi sosiaalityöntekijän asiantunteva toiminta. Toisinaan asiakkaat voivat olla kriisissä ajautuessaan asiakkuuteen. Tällöin onnistuminen vaatii sitä, että asiakas kokee saaneensa tarvitsemaansa apua sosiaalityöstä. Sosiaalityöntekijän tulee ammattitaidollaan luoda hyvä asiakassuhde ja ilmapiiri työskentelyyn. Tärkeää on, että sosiaalityöntekijä toimii oikein juuri siinä tilanteessa, jotta työn koetaan onnistuneen. (Mt., 201–205.) Sosiaalityöntekijältä odotetaan rauhallista, tilanteen ja ihmisen huomioivaa, ystävällistä ja asiallista työskentelyä, joka lisää luottamusta (Filppa ym. 2013, 474).

Yhtenä onnistumisen tekijänä nähdään asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välisen suhteen rakentuminen nimenomaan luottamukselliseksi. Tärkeää onnistumistarinoissa on molempien osapuolten kokemukset onnistumisesta. (Jokinen 2014, 205–209.) Sosiaalityöntekijän osalta koettava arvostava kohtelu auttaa asiakkaan tyytyväisyyden tunteen muodostumista. Jos sosiaalityöntekijän käytös asiakasta kohtaan on kunnioittavaa ja ystävällistä, vahvistaa se uskoa avun saamisesta. Asiakkaat tarvitsevat yleensä sosiaalityöntekijästä rinnallakulkijaa. Sosiaalityöntekijän tilannetajusta, ymmärrettävästä ja selkeästä kielestä sekä aidosta asiakkaan kohtaamisesta on hyötyä asiakkaan kokemuksen kannalta. (Filppa ym. 2013, 472–473.)

Luottamuksen lisäksi yhteinen tavoite on noussut esille tärkeänä tekijänä onnistumisen kannalta. Tämä on ollut läsnä asiakkaiden kuin sosiaalityöntekijöidenkin pohdinnoissa. Yhteinen tavoite voi myös muokkautua työskentelyn aikana esimerkiksi tilanteesta, joka lähtee lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta, ilman, että asiakas tuntee tarvetta työskentelylle. Yleensä tietyssä tilanteessa annettu konkreettinen apu voi auttaa tilanteen jäsentämistä asiakkaan silmissä. (Ritala-Koskinen 2003, 117–119.) Lisäksi tavoitteen kanssa käsi kädessä kulkee se, että organisaation perustehtävän tulisi olla kaikkien tiedossa (Holma & Rousu 2004, 11).

Läsnä asiakassuhteissa on myös se, että sosiaalityöntekijä muistaa uskoa ja luottaa asiakkaan omiin kykyihin. Asiakas tulee nähdä autonomisena toimijana haasteista huolimatta. (Jokinen 2014, 205–209; ks. Jokinen ym. 2003, 161.) Asiakasta tulee kunnioittaa, vaikka hänellä olisi haasteita omassa elämässään. Negatiivisten asioiden joukosta on hyvä löytää positiivisia ja asiakkaan elämässä toimivia asioita. Onnistumisen tekijänä nähdään myös se, että asiakkaan muutoshalukkuus tulee ottaa vakavasti. Tämä tulisi tehdä, vaikka asiakas olisi aiemmin epäonnistunut muutosyrityksissä (Jokinen 2014, 210).

Kasvatus- ja perheneuvonta ry Kasperin VOIKUKKIA-toiminnassa saadaan palautetta perheiltä ja vanhemmilta, jotka ovat olleet lastensuojelun asiakkaina. Myös näissä onnistumisissa korostuvat samanlaiset piirteet kuin yllä on esitelty. Läsnä on saadun avun ja tuen oikea-aikaisuus. Samalla perheet ja yksilöt sekä heidän tilanteensa tulee nähdä lastensuojelussa ainutlaatuisina ja toimintakulttuurin tulee olla avointa, dialogista ja kaikkia osapuolia arvostavaa. Selkeästä esillä on se, että onnistua voi vain asiakkaita kuulemalla. (Hurskainen & Paasivirta 2020b.)

3 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä tutkimuksessa on selvittää, minkälaisia onnistumisen kokemuksia nousee esille lastensuojelusta Vauva.fi-keskustelufoorumien verkkokeskusteluista vuosina 2014–2020. Tutkimuksen tavoitteena on siis tarkastella, minkälaisia asioita nousee esille onnistumisen kokemuksina lastensuojelusta verkkokeskusteluissa.

Pyrkimyksenä tutkimuksessa on löytää vastauksia seuraaviin tarkentaviin kysymyksiin:

- 1) Millaiset asiat ovat luoneet positiivisia onnistumisen kokemuksia ihmisille lastensuojelusta?
- 2) Mihin työskentelyyn onnistumisen kokemukset lastensuojelussa sijoittuvat?

3.2 Fenomenologinen tietoteoria

Olennaista on määritellä termi kokemus, jotta tiedetään, minkä äärellä tutkimuksessa olemme. Ihmisten kokemus voi olla subjektiivinen kokemus, mutta myös samalla tunnistettavissa oleva ilmiö. Kokemuksen kautta annetaan arvoa yksilöllisille kokemuksille. Toisella puolella on taas se, että sillä mahdollistetaan mielipiteen nostaminen tiedon kaltaiseen rooliin. (Toikkanen & Virtanen 2018, 9.) Fenomenologia on yksi filosofian perustieteistä ja, sen pyrkimyksenä on tuottaa tietoa ihmisten omista kokemuksista (Ulvinen 2012, 54; Husserl 2017, 13–22).

Tarkoituksena fenomenologiassa on tutkia asioita sellaisina kuin ne ilmenevät kokemuksissamme ja tutkia tapaa, jolla koemme asiat. Tutkimuksen kohteena on tietoiset kokemukset henkilön omasta näkökulmasta. Periaatteessa fenomenologia tutkii erityyppisiä kokemuksia esimerkiksi havainnoista, ajatuksista tai tunteista. Perinteinen fenomenologia keskittyy subjektiivisiin, käytännöllisiin ja sosiaalisiin kokemusehtoihin. (Smith

2013.) Tässäkin tutkimuksessa tutkitaan fenomenologiselle suuntaukselle tyypillisesti ihmisten omia kokemuksia. Nimenomaan heidän kokemuksiaan omista tunteistaan ja havainnoistaan liittyen lastensuojelun sosiaalityöhön.

Tässä tutkimuksessa on päädytty valitsemaan tutkimusaineiston keräämisen juuri verkkokeskusteluista, koska sen kautta pystytään saamaan vastaus esitettyyn tutkimuskysymykseen. Ihmisiä on helppo lähestyä ja he voivat matalalla kynnyksellä tuoda esille omia kokemuksiaan anonymisti. Nimenomaan fenomenologiselle suuntautumiselle tyypilliset, ihmiset omat kokemukset, tällaisesti sensitiivisestä aiheesta on helpointa kerätä valmiiksi tuotetuista anonyymeistä keskusteluista verkossa. (Smith 2013.) Luontaista verkkokeskusteluiden käytölle tutkimuksen aineistona on juuri se, että kirjoituksissa koetaan olevan todellisten ihmisten esittämiä ajatuksia ja tunteita (Kuula 2011, 170).

Lisäksi internetissä tapahtuvan viestinnän piirteet tukevat kokonaisvaltaisesti tätä tutkimusta. Ominaisuutta internetille on se, että se sisältää paljon ihmisten välistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi internet itsessään mahdollistaa monenlaista viestintää, kuten nimenomaisesti keskinäisviestintää. Samalla se mahdollistaa samanaikaisen eli reaaliaikaisen sekä eriaikaisen eli ei-reaaliaikaisen viestinnän. (Matikainen 2017, 323–324.) Ihmisten saavutettavuus helpottuu ja tämä mahdollistaa tutkimusaineisto keruun toteutumisen jouthevasti (vrt. Laaksonen ym. 2013, 11). Kaiken tämän avulla voidaan tässä tutkimuksessa saada luonnollinen tieto esille.

Fenomenologiassa puhutaan nimenomaan luonnollisesta tiedosta, joka syntyy kokemusten myötä (Husserl 2017, 21). Fenomenologia on ilmiöiden tutkimista, joka kirjaimellisesti aikaisemmin esiintyi todellisuuden vastakohtana (Smith 2013). Kaikilla ihmisillä on aina oma kokemuksensa, esimerkiksi sosiaalisista tapahtumista, ja nämä koetaan omasta perspektiivistä. Fenomenologian mukaan tämä kokemuksellisuus on maailmasuhteen perusmuoto. Maailma on meille olemassa omien kokemusiemme kautta. Lisäksi fenomenologian yhteydessä puhutaan intentionaalisuudesta eli siitä, että kaikki kokemamme merkitsevät meille jotain. (Laine 2015, 30–31.)

Lisäksi tutkijan kysymyksen asettelu vaikuttaa myös siihen, minkälaisia tulkintoja ihmisten kokemuksista tehdään. Kysymyksen esitetään aina tutkijan subjektiivisista lähtökohdista. (Ulvinen 2012, 50–53.) Tässä tutkimuksessa tutkitaan vain positiivisia kokemuksia,

vaikka ihmisillä on myös paljon negatiivisia kokemuksia lastensuojelusta. Tämä rajaa aineistoa ja tutkimustuloksia jo sinällään. Fenomenologian avulla muodostetaan ajattelu-tapa siitä, että ihmisen kuvaavat sosiaalista maailmaa ja omaa suhdettaan siihen omien kokemustensa kautta. Aina on kuitenkin nähtävä kokemukset kontekstuaalisina eli ne ovat yhteydessä maailman tulkintaan. (Ulvinen 2012, 50–53.)

Olennaista on samanlaisuus ihmisten merkitysperspektiiveissä, koska ihmisillä on tyypillisesti yhteisiä tapoja kokea maailmaa. Tämän avulla kokemuksenkin tutkimus paljastaa jotain yleistä. (Laine 2015, 32.) Tässä tutkimuksessa ei ole olennaista ilmiöiden yleistettyvyys, joka on tyypillistä fenomenologiselle sekä laadulliselle tutkimukselle. Tuon tutkimuksessani esiin valitsemastani ilmiöstä tehtyjä havaintoja. Pyrkimyksenä kuitenkin on, että tämä tutkimus voi antaa suuntaa seuraaville samaa aihetta tutkiville tutkimuksille. (Hakala & Vesa 2013, 222; Laine 2015, 32.)

Fenomenologia ei anna tutkimukselle ennalta määriteltyä teoreettista mallia, joka ohjaisi tutkimusta. Käytännössä se siis kuuluu aineistolähtöisiin metodeihin. (Mt., 36.) Tiivistetynä fenomenologisessa tutkimuksessa tarkoituksena on ymmärryksen lisääminen josta-kin ilmiöstä. Tämän tutkimuksen tutkimuskohde on valittu, fenomenologialle tyypillisesti, koska siihen liittyy haasteita ja kehittämistarpeita. (Mt., 50.)

Tällä hetkellä pyritään aktiivisesti arvioimaan hyvinvointivaltiollisia käytäntöjä. Arviointikäytännöt liittyvät esimerkiksi hyvinvointivaltion toimintoihin, palveluihin ja etuuksiin. Jopa lainsäädännössämme oli vuoden 2006 alussa ainakin 80 arviointiin velvoittavaa säädöstä, joten tämä ei ole enää kiinni vain halusta tehdä arviointia. Arviointeja tehdään nykyään nimenomaan esimerkiksi organisaatioiden ja työyhteisöjen kehittämiseksi sekä tutkimustarkoituksissa. Arvioinnin tarkoituksena on vaikuttavuuden arvioiminen, joka on läsnä tässäkin tutkimuksessa arvioiden ihmisten positiivisia kokemuksia palveluista. (Rajavaara 2007, 12–16.)

Vaikuttavuuden kautta pystytään perustelemaan julkisen sektorin työntekijöiden toimintaa. Nimenomaan yhteiskuntapolitiikan osa-alueita ohjataan vaikuttavuustavoitteiden avulla. Vaikuttavuuslähtöistä työmoraaalia vaaditaan sosiaalialan ammattilaisilta, joten senkin takia aiheen tutkiminen on mielekästä ja ajankohtaista. Käytännössä vaikutusten

kysymyksiä esittämällä hyvinvointipolitiikkaa on mahdollista perustella, puolustella ja kyseenalaistaa. (Rajavaara 2007, 14–16.)

Samalla pyritään toimiviksi todettujen toimintatapojen siirtämiseen ja levittämiseen kohti käytäntöä. Sosiaalityön tapauskohtaisuus ja ainutkertaisuus on tuonut haasteita ajatella sen mahdollisuuksia vaikuttavuuskriteerien mukaisessa tarkastelussa. Kuitenkin sosiaalityössä onnistuneisuutta on haluttu tarkastella ongelmakeskeisestä näkökulmasta. Sosiaalityössä prosessien vaikuttavuus on usein viitannut muutoksen onnistumiseen, koska sosiaalityöllä pyritään muutokseen laadullisesti parempaan tilanteeseen ihmisten elämässä. (Pohjola 2012, 19–23.)

3.3 Aineistona verkkokeskustelut

Aineisto on kerätty tuotetuista verkkokeskusteluista Sanoma Median ylläpitämältä Vauva.fi-sivustolla vuosilta 2014–2020. Foorumiksi on valittu Vauva.fi-sivusto, koska siellä on käyty laajasti keskusteluja lastensuojelusta. Vauva.fi-sivuston ja sen keskustelufoorumin omistaa Sanoma Media Finland. Internetissä tuotetulla viestinnällä ominaista on se, että käyttäjistä tulee aktiivisia sisällöntuottajia, mikä on olennaista tässä tutkimuksessa (ks. Matikainen 2017, 325).

Usein verkkokeskusteluita käytetään tutkimuksen aineistona osittain siksi, että kirjoituksissa koetaan olevan todellisten ihmisten esittämiä ajatuksia ja tunteita (Kuula 2011, 170). Tämä tulee esille sosiaalityössä tehdyistä verkkotutkimuksista, koska aiheet, joita tutkitaan, ovat yleensä hyvin sensitiivisiä. Esille herää monia haasteellisia ajatuksia kasvotusten kerättävästä aineistoista, jos kyseessä on palveluiden asiakkaina olevien omat kokemukset. Ihmiset eivät välttämättä uskalla puhua ja avautua tutkijalle kasvotusten, joten koin helpompana kerätä aineiston verkossa käytävistä keskusteluista.

Yleensä keskustelupalstoilla keskusteluja käydään nimimerkkien takana. Lisäksi useille palstoille, kuten Vauva.fi-keskustelufoorumille, keskustelijat voivat liittyä myös vierailijoina eli ilman nimimerkkiä. Näin ihmisiä ei ole mahdollista tunnistaa kirjoituksistaan ja varmistetaan anonymiteetin säilyminen. Nimimerkillä esiintyminen saattaa myös rohkaista ihmisiä puhumaan erittäin avoimesti ja senkin takia verkkokeskustelut aineistona

saattavat olla rikkaita. Tässä täytyy huomioida, että anonyymiys saattaa vastaavasti saada ihmiset kertomaan valheita palstojen keskusteluissa. (Kuula 2011, 185.)

Samalla, kun kommentteista on hankala tunnistaa kirjoittajaa tai tämän sijoittumista kentällä (asiakas, asiakkaan vanhempi vai työntekijä), on valheita mahdotonta eritellä kommentteista. Kommentteista ei voida todentaa, jos joku haluaa viedä keskustelua johonkin suuntaa väärillä kertomuksilla. (Mt., 185.) Tässä tutkimuksessa ei eritellä sitä, mistä keskustelusta mitkäkin kirjoitukset ovat tai vuotta, jolloin ne on kirjoitettu. Asian kannalta se ei ole relevanttia, koska tutkin kirjoitusten sisältöä. Tutkimuksessa eritellään ainoastaan mille vuosille keskustelut ajoittuvat yleisesti. Tutkimuksen aineisto on helposti kaikkien luettavissa verkossa.

Internettutkimuksen vetovoimana on sen riippumattomuus ajan ja paikan rajoitteista. Ihmiset tavoitetaan mielestäni helpommin, eikä haastateltavien paikantamiseen tarvitse käyttää aikaa. Käytännössä nämä seikat helpottavat tutkijan työtä. Lisäksi internettutkimus ei määrää ihmisten viestintämahdollisuuksia. (Laaksonen ym. 2013, 11.) Todettu on, että 2000-luvulla esimerkiksi verkkokeskustelut ovat nousseet merkittäviksi sisältöä tuotaviksi alustoiksi. Tätä ilmiötä kutsutaankin usein termillä henkilökohtainen joukkoviestintä. Viestintä, jota verkkokeskusteluissa käydään, on useimmiten vuorovaikutteista ja yhteisöllistä. (Hakala & Vesa 2013, 217.)

Tutkimuksen aineistossa yhteisöllisyys tulee esille samankaltaisten kokemusten myötä. Ihmisille saattaa nousta pintaan omia positiivisia kokemuksia lukiessaan toisten kokemuksista. Verkkokeskusteluiden avulla voidaan tutkia esimerkiksi juuri ihmisten käsityksiä tai tapoja puhua jostain asiasta. (Mt., 218.) Tässä tutkimuksessa tutkitaan ihmisten omia käsityksiä positiivisista kokemuksista lastensuojelussa. Keskustelufoorumit ovat tutkimuksessani vaihtoehto haastattelu- tai kyselytutkimukselle (ks. mt., 218).

3.4 Aineiston analysointimenetelmä

Tutkimusaineistoa analysoitaessa käytettiin tässä tutkimuksessa laadullista sisällönanalyysiä, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kirjoitettujen aineistojen sisällöllistä analyysiä. Sisältöanalyysissä tärkeä on valita tarkkaan rajattu ilmiö tutkimuskohteeksi ja kertoa siitä

kaikki, mitä aineistosta saa irti. Tämä rajaa sitä, että osa mielenkiintoisesta osasta aineistoa jää kuitenkin käyttämättä rajatun ilmiön takia. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91–92.) Sisältöanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä, eli onnistumisen kokemuksista lastensuojelussa, kuvauksen tiivistetyssä muodossa. Aineiston tekstistä etsitään merkityksiä, joten tämän takia sisältöanalyysi on ominaisempi analysointimenetelmä kuin esimerkiksi diskurssianalyysi. (Mt., 104.)

Sisältöanalyysissä on tietynlaisia ominaispiirteitä. Yksi on se, että tekstillä ei ole objektiivisia, lukijasta riippumattomia, ominaisuuksia. Tekstiä ei ole olemassa ilman lukijaa, ja sen tulkintaa ei ole olemassa ilman tulkitsijaa. Samalla tekstistä ei synny materiaalia ilman havaintojen tekijää. Lisäksi tekstillä ei ole vain yhtä merkitystä eli teksti voidaan esimerkiksi lukea useista näkökulmista. Teksteillä on kuitenkin aina merkityksiä, jotka liittyvät tiettyihin konteksteihin, diskursseihin tai tarkoituksiin. Samalla tulee myös muistaa, että tekstin luonne vaatii, että sisältöanalyysi vetää konkreettisia päätelmiä tekstistä. (Krippendorff 2013, 28–30.)

Aineiston käsittelyä on laadullisessa tutkimuksessa hyvä toteuttaa prosessiluonteisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston analyysiä on hyvä toteuttaa jo sen keräämisen aikana. (Kiviniemi 2010, 79.) Tässä tutkimuksessa analysoimisen vaihe on ollut hieman joustavampi, koska tässä ei toteutettu varsinaista kenttävaihetta, vaan tutitaan valmiiksi kirjoitettua aineistoa. Tutkimuksessa on kuitenkin tehty systemaattisempaa aineiston analysointia, ydinteemojen etsimistä ja kokonaisrakenteen rakentamista vasta, kun lähes koko aineisto on ollut kerättyä. Pyrkimyksenä aineiston analyysissä on ollut löytää aineistosta keskeisiä ydinkategorioita samalla pyrkien välttämään liiallisen sirpaleisuuden. (Mt., 79–80.)

Tutkimuksessa hyödynnettiin kokonaisuutena laadulliselle sisältöanalyysille tyypillistä kaavaa, jonka Anneli Sarajärvi & Jouni Tuomi (2009, 92) ovat esitelleet teoksessaan ”Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi”. Tässä prosessi on jaettu neljäksi kohdaksi. Ensin päätettiin, mikä asiat aineistosta kiinnostavat tämän tutkimuksen kannalta. Tämän jälkeen aineistoa käytiin läpi erotellen ne asiat, jotka kiinnostivat. Tarkoituksena oli jättää kaikki muu pois tutkimuksesta, kuten negatiiviset kokemukset lastensuojelusta, ja sitten kerätä merkityt asiat erilleen muusta aineistosta. Tämän jälkeen aineisto luokiteltiin ja

teemoitettiin. Viimeisessä vaiheessa aineiston perusteella kasattiin yhteenveto. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 92.)

Jokaista kohtaa tehdessä kirjoitettiin tarkasti muistiin, miten toimittiin (ks. Hakala & Vesa 2013, 218–219). Tutkimusaineistosta tuotiin olennaisen esille käymällä sitä läpi järjestelmällisesti. Aineistosta muodostettiin sellaisia kategorioita, joiden avulla kuka tahansa voisi toistaa tutkimuksen halutessaan uudelleen. Liikkeelle lähdettiin siitä, että aineistoon tutustuttiin todella tarkasti ja kattavasti. Aineiston valintaa ja sen luokittelua ohjasivat vahvasti asetetut tutkimuskysymykset sekä samalla tutkijan oma kokemus lastensuojelussa työskentelystä. (Mt., 218–219.)

Aineiston kerääminen aloitettiin etsimällä Vauva.fi-keskustelufoorumin hakukentän avulla aiheeseen sopivia keskusteluja. Tässä hyödynnettiin erilaisia hakusanoja, kuten ”kokemuksia lastensuojelusta” ja ”positiiviset kokemukset lastensuojelusta”. Tässä vaiheessa luettiin Vauva.fi-sivustolta keskusteluja, joissa oli vain hyviä kokemuksia lastensuojelusta ja sen palveluista sekä sellaisia keskusteluita, joissa oli sekä hyviä, että huonoja kokemuksia. Näistä karsittiin keskusteluista ne kommentit, joissa on tuotu esille vain huonoja kokemuksia. Tarkoituksena oli löytää nimenomaan syitä positiivisille, onnistumisille sisältäville, kokemuksille. Keskusteluilla oli monenlaisia otsikoita, kuten ”Positiivisia kokemuksia lastensuojelusta?” ja ”Sinun tai läheisesi kokemus lastensuojelusta?”.

Keskusteluista koottiin tutkimuskysymykseen sopivat kirjoitukset Microsoft Office Word ohjelmalla yhdeksi tiedostoksi, jonka jälkeen aloitettiin aineiston luokittelun. Aineisto muodosti 13 sivuisen dokumentin, jonka tulostin analysointia varten. Yhteensä Vauva.fi-keskustelufoorumilta löytyi 51 kommenttia yhteensä 14 aloituksen alta, joissa tuotiin esille positiivisia onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta. Osassa kirjoitetuissa kommentteissa oli itsessään jo useampia onnistumisen kokemuksia.

Aineiston luokittelu aloitettiin havainnoimalla tekstistä minkä työskentelyn alle onnistumisen kokemus sijoittuu. Kaikissa kirjoituksissa tätä ei pystynyt tekstin perusteella havainnoimaan. Tässä havainnoitiin lastensuojelulain (13.4.2007/417) sekä sosiaalihoitolain (30.12.2014/1301) mukaista työskentelyä. Hyödyksi tässä vaiheessa käytettiin värejä

aineiston luokittelussa seuraavasti: keltainen = palvelutarpeen arviointi, vihreä = avo-
huollon asiakkuus, oranssi = sijoitus sekä sijoitus yhdessä avo-
huollon tukitoimien kanssa
sekä valkoinen = sijoittuminen ei selviä kirjoituksesta.

Toisessa luokittelun vaiheessa luokiteltiin onnistumisen kokemukset muodostettuihin
ryhmiin. Tässä käytettiin avuksi numerointia seuraavasti: 1) kohdatuksi tulemisen koke-
mus, 2) itse avun hakeminen, 3) avun saamisen kokemus eli hyväksi koetut tukitoimet 4)
mahdollisimman vähäinen puuttuminen sekä 5) yleinen kokemus lastensuojelutoimista,
joka ei välttämättä ole oma kokemus. Näiden luokittelujen jälkeen muodostettiin helppo-
lukuisia taulukoita (2,3 ja 4) havainnoimaan tuloksia.

3.5 Tutkimuseettiset kysymykset ja tutkijan positio

Tieteelliselle tutkimukselle on keskeistä sen eettisen normiston seuraaminen. Tähän on
luotu normisto, jonka tavoitteena on tieteellisten käytäntöjen edistäminen. Samalla pyri-
tään välttämään tieteellistä epärehellisyyttä. Tieteellisten käytäntöjen tulee normiston
mukaan olla rehellistä, huolellista, ja tarkkaa tutkimustyötä. Lisäksi käytössä tulisi olla
eettisesti kestävä menetelmä, avoimuus, muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen, sekä
tutkimuksen asianmukainen toteutus alusta loppuun. Eettisten ohjeiden lisäksi tulee aina
huomioida lainsäädäntö. (Hirvonen 2006, 31–33.) Tätä yleistä normistoa sekä lainsäädä-
däntöä seurataan myös tässä tutkimuksessa.

Aineistojen vapaa saatavuus ei myöskään poista eettisen pohdinnan tärkeyttä, joten sään-
nökset koskevat osaltaan myös verkkokeskusteluista tehtyjä tutkimuksia. Haasteena on
se, että Suomessa ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohjeistus ei ota erikseen kan-
taa verkkotutkimukseen ja samalla tutkimukseen vaikuttavat lait ovat digitaalista aikaa
jäljessä. (Laaksonen 2018.) Nimenomaan sosiaalisen median ympäristöjen nopeat muu-
tokset haastavat hitaammin muuttuvan lainsäädännön soveltamisen. Kaiken tämän takia
avoin yhteinen keskustelu, tutkijoiden ja kansalaisten ohjaus sekä tutkijan omaan harkin-
taan luottaminen eettisissä ratkaisuissa tulee olla läsnä. (Halkoaho 2016, 142; Laaksonen
2018.)

Selvää on kuitenkin, että akateemisen tutkimuksen näkökulmasta, sosiaalinen media sisältää monia myönteisiä piirteitä liittyen laadukkaan sekä innovatiivisen tutkimuksen toteuttamiseen (Halkoaho 2016, 142). Samalla on selvää, ettei ole lainsäädännöllistä estettä kerätä keskustelupalstoilta materiaalia tutkimukseen. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, ettei kyseistä ihmistä tai perhettä ole mahdollisuus tunnistaa kerätyistä tiedoista. (Kuula 2011, 184–185.)

Haasteena tutkimukselle on juuri se, että verkon tutkimusetiikka on vielä osittain harmaata aluetta. Avainasemassa ovat nimenomaan yllä mainitut aineiston käyttämisen haasteet. Aineisto on helposti kaikkien saatavilla, mutta kenelle se oikeastaan kuuluu? Tärkeää on samalla aineiston laadun huomioiminen tutkimuksessa. Käytännössä tutkijan tulisi arvioida keskustelujen intiimiyttä, sitä, kuinka arkaluonteisia keskustelut ovat. Kaiken tutkimusetiikan perusta on tutkittavien kunnioittaminen. (Turtiainen & Östman 2013, 49–55; Halkoaho 2016, 141).

Ihmistieteissä tärkeänä osana on ihmisten yksityisyyden kunnioittaminen (Kuula 2006, 124; Halkoaho 2016, 141). Keskeisenä eettisenä periaatteena on se, että mitä suurempi on osallistujan haavoittuvaisuus, sitä suurempi on tutkijan velvollisuus suojella osallistujaa (Buchanan & Markham 2012, 4; Halkoaho 2016, 141). Tämä on ollut helppoa turvata tässä tutkimuksessa, koska verkkokeskustelut käydään nimimerkin takana ja useat kirjoittavat vierailijoina. Välttämättä kuitenkin ihmisten käyttämät nimimerkit eivät aina takaa anonymiteettiä keskusteluissa. Tästä syystä tässä tutkimuksessa on jätetty mahdolliset nimimerkit kokonaan mainitsematta. Lisäksi tekstistä on poistettu erilaisten tunnistetiedot, kuten mahdollisesti esille tulleet iät tai sukupuolet. (Kuula 2011, 184–185.)

Tarpeellista tässä tutkimuksessa ei ole eritellä sitä, minkä keskustelun avauksen alla, mitkäkin keskustelut on käyty tai mihin vuoteen juuri kyseinen kirjoitus sijoittuu. Tämä helpottaa myös anonymiteetin säilyttämistä. Huomioon tulee kuitenkin ottaa myös se, että pelkästään anonymiteetin suoja ei takaa yksityisyyttä. Olennaista on tutkimuksen kohteiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tietojen luottamuksellisuuden turvaaminen. (Kuula 2006, 124–125.) Tutkimusta varten kerätty aineisto säilytetään salasanalla suojatulla tietokoneella, johon muilla kuin tutkijalla ei ole pääsyä.

Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen toteuttaminen on tässä tutkimuksessa haasteellista, koska keskustelufoorumeille kirjoittaneita henkilöitä ei ole mahdollista tavoittaa. Itsemääräämisoikeuden säilyttämiseksi on tärkeää, että ihmiset ovat tietoisia tutkimuksesta ja voivat lukea sen tulokset. Tämä tutkimus on siitä erilainen, että aineisto on jo ennalta vapaasti kaikkien luettavissa Vauva.fi-sivustolla. Näin ei ole vaaraa tutkimuksen kohteena olevien ihmisten tietojen joutumisesta väärin käsiin (ks. Kuula 2006, 127). Eettisesti tutkijan tulee pohtia, onko käytetty materiaali luonteeltaan yksityistä vai julkista, puututaanko siinä tutkittavien koskemattomuuteen ja samalla mikä on tutkimuksen tarkoitus (Halkoaho 2016, 141). Arja Kuula (2011, 117–118) pitää informaatiovelvoitteesta puhuttaessa poikkeuksena nimenomaan esimerkiksi keskustelupalstoja, koska aineistoa ei kerätä suoralla kontaktilla tutkittavilta.

Tässä tutkimuksen kontekstissa tutkimusluvan ja samalla suostumuksen kerääminen kaikilta tutkittavilta on käytännössä mahdotonta. Keskustelut käydään anonymisti, joten aineistosta ei ole mahdollista etsiä tekijän yhteystietoja. (Laaksonen 2018.) Tutkimusta suunniteltaessa on aina hyvä kuitenkin informoida asiasta sivuston omistajaa tai ylläpitäjää (Kuula 2011, 196). Vielä vuonna 2011 tuotiin esiin, että internetin julkaisuja tutkiessa tutkimusluvan pyytäminen on harkinnanvaraista. Tuolloin oli jo painotettu, että kun kyseessä on jonkin yrityksen omistama sivusto, luvan pyytäminen kuuluu hyviin käytäntöihin. (Mt., 118–120.)

Nykyään painotetaan sitä, että on tärkeää, että tutkija huomioi sosiaalisen median alustoihin liittyvät käyttöehdot sekä tekijänoikeudelliset kysymykset, koska tulosten julkaisemisessa voidaan rikkoa tekijänoikeuksia (Kosonen ym. 2018, 118). Sanoma Media Oy:n laatimissa käyttöehdoissa tuodaan esille, että palvelun sisällön tai sisällön osan esimerkiksi esittäminen tai varastointi ilman palveluntarjoajan etukäteen antamaa kirjallista suostumusta on kiellettyä (Sanoma Media Oy n.d.). Aineistonkäyttöä varten haettiin tutkimuslupa (liite 1) Sanoma Media Oy:ltä, joka omistaa Vauva.fi-keskustelufoorumin. Tutkimuslupa saatiin Sanoma Media Finlandin Tomi Aakkulalta (head of games and partnerships) 31.1.2020.

Verkkokeskusteluita tutkittaessa erityispiirteiksi nousevat esimerkiksi riippumattomuus tutkijasta, anonymiys sekä ei-kasvokkaisuus. Verkkokeskusteluiden luonteeseen kuuluu

vahvasti se, että ne ovat ihmisten omaehtoisia keskusteluita, eikä tutkija pääse vaikuttamaan keskustelun kulkuun. Lisäkysymysten esittäminen ei ole verkossa mahdollista, joten tulkintoja asioista, joita ei esiinny keskusteluissa suoraan, pitää tehdä harkiten. Ongelmana voi olla esimerkiksi se, etteivät jotkin asiat vain nouse esille, vaikka ne olisivatkin keskustelijoiden mielessä. Anonymiteetti ja ei-kasvokkaisuus voivat kuitenkin auttaa siihen, että keskustelijat jakavat sellaisiakin asioita, joita he eivät omalla nimellä tai suoraan kasvotusten jakaisi tutkijalle. (Hakala & Vesa 2013, 223–224.)

4 LASTENSUOJELUN ONNISTUMISET

4.1 Tutkimusaineiston luokittelu

Tässä esitellään tutkimuksen aineisto luokiteltuna taulukoiden avulla osissa. Taulukot mukailevat aiemmin mainittua ryhmittelyä, koska aineisto on jaettu aihepiirien mukaan. Tämän avulla nähdään helposti tiettyjen teemojen esiintyminen aineistossa. (Ks. Sarajärvi & Tuomi 2009, 93.)

Taulukko 2. Työskentelyn sijoittuminen kentälle

Minkä työskentelyn alle kokemus sijoittuu?	Kirjoitusten määrä
Palvelutarpeen arviointi	10
Avohuollon asiakkuus ja palvelut	21
Sijoitus sekä sijoitus ja avohuollon tukitoimet yhdessä	9
Sijoittuminen ei selviä kirjoituksesta	11

Taulukossa kaksi (2) ollaan tekstin perusteella havainnoitu työskentelyn sijoittumista lastensuojelun kentällä. Tässä on haettu selkeästi erittelemällä vastausta kysymykseen siitä, *mihin työskentelyyn onnistumisen kokemukset lastensuojelussa sijoittuvat*. Nämä työskentelyt ovat lastensuojelulain 3 §:ssä (13.4.2007/417) esitettyjä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Olen sisältänyt erittelyyn myös sosiaalihoitolain 36 §:n (30.12.2014/1301) mukaisen palvelutarpeen arvioinnin. Kaikista aineiston kirjoituksista ei selvinnyt mihin työskentelyyn kuvattu kokemus sijoittuvat. Taulukosta on suoraan nähtävissä, että kirjoituksia löytyi yhteensä 51.

Taulukko 3. Kokemusten luokittelu

Kokemuksen luokittelu	Kirjoitusten määrä
Tullut kohdatuksi hyvin	17
Itse avun hakeminen	14
Avun saamisen kokemus	34
Vähäinen puuttuminen	8
Yleinen positiivinen kokemus	8

Taulukossa kolme (3) kokemukset on luokiteltu tutkijan muodostamiin ryhmiin, jotka vastaavat kysymykseen siitä, *millaiset asiat ovat luoneet positiivisia onnistumisen kokemuksia ihmisille lastensuojelusta*. Taulukko sisältää myös katsauksen siihen, mitkä asiat ovat edesauttaneet onnistumisen kokemuksen syntymistä. Ryhmät on muodostettu aineiston perusteella hyödyntäen tutkijan omaa kokemusta lastensuojelusta.

Ryhmät ovat 1) kohdatuksi tulemisen kokemus, 2) itse avun hakeminen, 3) avun saamisen kokemus ja/tai eli hyväksi koetut tukitoimet 4) mahdollisimman vähäinen puuttuminen 5) yleinen kokemus lastensuojelun toimista, joka ei välttämättä ole oma kokemus. Ryhmät eivät ole toisiaan poissulkevia, minkä takia kirjoitusten määrä ei ole yhteneväinen toisen (2) taulukon kanssa. Käytännössä samassa kirjoituksessa saattoi tulla esille kokemus hyvin kohdatuksi tulemisesta ja kokemus mahdollisimman vähäisestä puuttumisesta.

Taulukko 4. Kokemuksen sijoittuminen sekä kokemuksen luokittelu

	Palvelutarpeen arviointi	Avohuollon asiakkuus ja palvelut	Sijoitus sekä sijoitus ja avohuollon tukitoimet yhdessä	Sijoittuminen ei selviä kirjoituksesta
Tullut kohdatuksi hyvin	6	5	1	5
Itse avun hakeminen	0	8	2	4
Avun saamisen kokemus	2	19	8	4
Vähäinen puuttuminen	8	0	0	0
Yleinen positiivinen kokemus	0	0	1	7

Viimeisessä eli taulukossa neljä (4) on yhdistetty edellä kuvatut asiat, eli minkä työskentelyn alle onnistumisen kokemus sijoittuu ja samalla mihin muodostettuun ryhmään kokemus kuuluu. Taulukosta pystymme nopeasti katsomaan, minkälaiset asiat ovat tuottaneet onnistumisen kokemuksia minkä työskentelyn aikana. Esimerkiksi näemme, että palvelutarpeen arvioinnin vaiheessa positiiviset onnistumisen kokemukset ovat nousseet lähinnä hyvin kohdatuksi tulemisen kokemuksista sekä mahdollisimman vähäisen puuttumisen kokemuksista.

4.2 Hyvin kohdatuksi tulemisen kokemus

Yhteinen piirre hyvinvointivaltion palvelujärjestelmään kuuluville palveluille on se, että palveluissa asioiville ihmisille on olennaista, miten he tulevat palveluissa kohdatuiksi. Kohtaamisen laatuun vaikuttaa vahvasti asiakkaan ja hänen sosiaalityöntekijänsä välille rakentuva suhde. Suhteita on luonnollisesti monen pituisia ja osa voikin kestää vain yhden tapaamisen ajan. Läsä suhteissa on se, että yhteiskunnallinen toimintaympäristö luo puitteet ja asettaa velvollisuuksia ja odotuksia sosiaalityöntekijän ja asiakkaan kohtaamiselle, ja vaikuttaa suhteen muodostumiseen. (Jokinen 2016, 138–140.) Usein nähtävissä on, että ammattilaisen empaattinen kohtaaminen ja myötätunto esimerkiksi asiakkaan tunteita ja ilmaisuja kohtaan luovat kokemusta kohdatuksi ja kuulluksi tulemisesta (Lamberg 2018, 91–92).

Aineistosta löytyi yhteensä 17 kirjoitusta, joissa kokemuksissa kerrotaan perheen tulleen kohdatuksi hyvin prosessissa. Enemmistö eli kuusi kirjoitusta oli paikannettavissa palvelutarpeen arvioinnin vaiheeseen. Viidestä ei pystynyt havaitsemaan työskentelyn sijoittumista ja viisi paikantui avohuollon asiakkuuteen ja/tai sen tarjoamiin palveluihin. Vain yksi kirjoitus paikantui sijoituksen vaiheeseen. Kokemukset olivat sisällön perusteella asiakkaina olevien lasten vanhempien kirjoittamia.

Kirjoituksissa oli monenlaisia kokemuksia liittyen hyvin kohdatuksi tulemiseen. Tämä on hyvin mielekästä, koska aiemmin esille on noussut nimenomaan ihmisten kokemukset väärinkohdelluksi tulemisesta (ks. Ritala-Koskinen 2003, 103). Yhtenä onnistumisen tekijänä nähdään asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välisen suhteen luottamuksellisuus. Luot-

tamuksellista suhdetta lisää sosiaalityöntekijän rauhallinen, tilanteen ja ihmisen huomioiva, ystävällinen ja asiallinen työskentely. Aiemmin on nähty, että aidosta asiakkaan kohtaamisesta on hyötyä asiakkaan kokonaisvaltaisen kokemuksen kannalta. (Filppa ym. 2013, 474; Jokinen 2014, 205–209.)

Nämä esiteltyt asiat ovat läsnä kokemuksissa, joissa onnistunut kokemus on sisältänyt kokemuksen sosiaalityöntekijän hyvästä kohtaamisesta. Hyvin kohdatuksi tulemista oli kirjoituksissa kuvattu esimerkiksi sanoilla ”vierailu oli lämmin” ja sosiaalityöntekijää on kuvattu ”ystävälliseksi ja empaattiseksi”. Läsnä useissa kokemuksissa on ollut myös sosiaalityöntekijän ammatillisuuden kokeminen positiiviseksi kohtaamisissa.

” – – Lastensuojelusta tuli 1 kotikäynti, jota jännitin aivan törkeästi. Turhaan onneksi. Vierailu olikin lämmin ja siitä jäi hyvä fiilis. Jonkin ajan kuluttua tuli kirjeissä todettiin kaiken olevan kunnossa. ”

Kirjoitetuissa kokemuksissa tuotiin esille sitä, että hyvänä kohtamisena pidettiin myös sitä, jos perheen tilanteeseen ei puututtu liikaa. Parhaassa tilanteessa vähäinen puuttuminen oli liitetty osaksi positiivista kohtaamisen kokemuksesta. Tämä on huomattu tilastoissakin eli lastensuojelun onnistumisissa on usein läsnä se, että toiminnan koetaan onnistuneen parhaiten, kun sitä on pystytty kokonaan välttämään (Heino & Pösö 2003, 588).

On hyvä muistaa, että sosiaalityöntekijän ja perheen kohtaamisia tapahtuu erilaisilla tasoilla ja foorumeilla. Aina kohtaaminen ei ole kasvokkain tapahtuvaa, vaan se voi olla myös esimerkiksi kirjallista. Läsnä kaikissa kohtaamisissa on kuitenkin aina vaatimus hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisesta. Nämä pitävät sisällään sen, että kohtamisen tulee sisältää hyvää vuorovaikutusta ja toisen ihmisen kunnioittamista. Käytännössä kokemuksia hyvästä kohtaamisesta voi lisätä asia käsittely kohtuullisessa ajassa ja se, että asia käsitellään ja korjataan puolueettomasti ja tasapuolisesti. (Heinonen & Sinko 2013, 124–125.)

” – – Tilanteen selvittäminen hoitui lastensuojelun kanssa erittäin fiksusti ja asiallisesti. Sosiaalityöntekijä soitti meille vanhemmille erikseen ja jutteli ilmoitukseen johtaneista asioista. Puhelujen päätteeksi hän totesi, ettei aihetta millekään jatkoselvityksille ole eikä lastensuojelun tarvetta ole. Työntekijä oli ystävällinen, empaattinen ja ammattimainen, ei mikään kyllä tai besserwisser. – – ”

” – – ja sossusta soitti joku nainen muutamaa päivää myöhemmin. Oli oikein mukava keskustelu. Totta kai pelotti, kun kuulin, että sellainen ilmoitus tehdään, mutta meidän kohdallamme kaikki ainakin hoitui hyvin. – – ”

Onnistumisen kokemuksissa näkyi se, että kirjoittajat, jotka olivat itse vastaanottavia tai muuten avoimia prosessissa kokivat useimmiten tuleensa kohdatuksi hyvin sosiaalityöntekijöiden toimesta. Tämä esiintyi muun muassa tapauksina, joissa asiakas on ottanut tarjottavia palveluita avoimesti vastaan. Se, miten ihmisen suhtautuvat sosiaalityöntekijän tapaamiseen on asia, joka ei ole välttämättä lähtöisin sosiaalityöntekijästä itsestään. Ihmisillä voi hyvin olla ennakkokäsityksiä, koska jatkuvasti nostetaan esille lastensuojelun epäkohtia ja epäonnistumisia (ks. Pirttiaho, 2012).

Kohtaamiset koettiin positiivisiksi myös usein silloin, kun kirjoittajat ovat kokeneet saaneensa tarvitsemiaan palveluita. Tilanteessa annettu konkreettinen apu on voinut samalla auttaa tilanteen jäsentämistä asiakkaan silmissä ja siten edesauttaa positiivisen kokemuksen muodostumisessa (ks. Ritala-Koskinen 2003, 117–119). Palveluiden tarjoaminen on sellainen asia, johon sosiaalityöntekijä voi työllään osittain vaikuttaa. Tässä on hyvä kuitenkin pohtia, että kuinka paljon sosiaalityöntekijä voi osaltaan vaikuttaa siihen, mitä palveluita on ylipäättään tarjolla. Kaikille sopivia palveluita ei välttämättä ole saatavilla palvelujärjestelmässä.

” – – Kävimme palaverissa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa. Miehelle neuvottiin tukiryhmiä jne., minulle annettiin erilaisia vaihtoehtoja. Päätin palata kotiin, mies alkoi käydä ryhmissä. Asiakkuutta ei päätetty aloittaa, eikä tästä ole merkintää missään. Positiivinen, vaikkakin pikainen kokemus.”

” – – Itse tein itsestämme/lapsista ilmoituksen. Sosiaalityöntelijät mukavia ja ymmärtäväisiä. – – ”

Samalla palveluiden saamisen rinnalla se, että on itse hakenut apua, on vaikuttanut siihen, että kirjoittaja on kokenut tuleensa kohdatuksi hyvin. Lisäksi kokemukseen kohtaamisesta on vaikuttanut se, miten ihmiset ovat itse hoitaneet asiansa tilanteessa. Useissa kirjoituksissa on huomattavissa se, että etenkin sosiaalityöntekijän empaattisuus on luonut onnistuneen kokemuksen kohtaamisesta.

” – – asiat yleensä hoituvat, jos ne hoitavat asiallisesti. Meillä esim. [sosiaalityöntekijät] kävivät kotikäynnillä viimeviikolla ja ei minulla ainakaan heistä ole mitään negatiivista sanottavaa.”

” Minulla on vain hyvää sanottavaa lastensuojelusta. Olen itse ollut vakavasti sairas ja silloin saimme tukiperheen. Työntekijät olivat empaattisia ja hoitivat asioita paneutuvasti. Nyt pojallani on ollut koulukiusaamisesta johtuvaa oireilua. Hänestä tehtiin ilmoitus hänen jouduttuaan sairaalahoitoon. Saimme hyvin empaattista tukea. – – ”

Yhdessä kirjoituksessa tuli esille, että kokemus hyvin kohdatuksi tulemisessa ei ole perheessä kaikkien osapuolten osalta suinkaan sama. Käytännössä samanlaisella toiminnalla sosiaalityöntekijä ei välttämättä onnistu saamaan onnistumisen kokemuksia työskentelystä kaikille työskentelyssä osallisina oleville.

” – – siinä missä minä koen lastensuojelun perhe-elämää vakauttavana tekijänä (lähinnä koska pystyvät pakottamaan miehen päihdekuntoutukseen), mies kokee lastensuojelun nihilistisenä ja tuomitsevana kukkahattutätilaumana, joka sormi pystyssä on puuttumassa ihmisten perusoikeuksiin ja on suurelta osin täysin ammattitaidotonta porukkaa. – – ”

4.3 Itse avun hakeminen

Aineistosta on selvästi huomattavissa, että usein ihmiset kokevat positiivisia kokemuksia lastensuojelusta, jos ovat itse hakeneet perheelleen apua. Lastensuojelun arvioinnilla avulla pyritään luomaan toimintaa, jossa lapset ja nuoret sekä heidän perheensä saavat mahdollisimman tehokasta ja heidän tarpeisiinsa vastaavaa tukea. Tätä helpottaa se, että perheet ovat valmiiksi halukkaita saamaan tukea perheelleen (ks. Holma & Rousu 2004, 9). Läsnä näissä kokemuksissa on sosiaalityöntekijän ja perheen yhteinen tavoite, joka on aiemmin noussut esille tärkeänä onnistumisen kannalta (ks. Ritala-Koskinen 2003, 117–119).

Asiakaslähtöisyys on lisäksi toteutunut näissä kokemuksissa. Nähtävissä on se, että asiakasta on pidetty oman elämänsä asiantuntijana, eli heidän hakemaansa apuun on vastattu lastensuojelun keinoin (ks. Mahkonen 2010, 208–209). Näissä kokemuksissa on läsnä se, että molemmat osapuolet ovat helpommin kokeneet onnistumisen kokemuksia, mikä koetaan tärkeänä onnistumistarinoissa (Jokinen 2014, 205–209).

Aineistosta löytyi yhteensä 14 kokemusta, joissa kirjoittaja kertoi onnistumisen kokemuksesta tilanteessa, jossa ihminen oli itse hakenut perheelleen apua ja tukea. Enemmistö, eli kahdeksan kirjoitusta, oli paikannettavissa avohuollon työskentelyyn ja avohuollon palveluihin. Neljässä ei pystynyt havaitsemaan työskentelyn sijoittumista ja kaksi paikantui sijoituksen, tai sijoituksen yhdessä avohuollon tukitoimien, kohdalle. Yhtään kokemusta ei pystynyt paikantamaan palvelutarpeen arvioinnin ajalle. Kokemukset olivat sisällön perusteella asiakkaina olevien lasten vanhempien kirjoittamia. Kirjoituksissa nousi esille monia asioita, jotka olivat tuottaneet onnistumisen kokemuksia niissä tilanteissa, joissa apua oli haettu itse.

Aiemmin esille on usein tuotu, että asiakkaat kokevat, ettei heitä kuunnella tai uskota lastensuojelussa. Läsä sosiaalityöntekijöiden toiminnassa on vuorovaikutusta ja työtä ohjaavia hypoteeseja, jotka ovat usein tuoneet haasteita inhimilliselle ja autenttiselle myötäelämiselle. (Ks. Lamberg 2018, 91.) Läsä puolestaan näissä onnistumisen kokemuksissa on nimenomaan kokemus asiakaslähtöisyydestä, jossa asiakas on otettu mukaan työskentelyyn sosiaalityöntekijän rinnalle ja häntä on kuultu prosessissa (ks. Mahkonen 2010, 208–209). Kokemuksissa näkee sen, että pyrkimys viranomaisten ja vanhempien voimavarojen yhdistämisessä on toteutunut (ks. Heinonen 2016, 244).

” – – Myös lastensuojeluilmoitus laitettiin meidän omasta halustamme. Saatiin lapselle 2 ihanaa perhetyöntekijää, jotka olivat siis LAPSEN kanssa. Juttelivat, kävivät retkellä, auttoivat läksyissä yms. Meidän vanhempien kanssa keskusteltiin vanhemmuudesta ja jaksamisesta sekä etsittiin YHDESSÄ neuvoja ja vinkkejä haastaviin tilanteisiin. – – Olemme todella onnellisia saamastamme avusta ja siitä että kaikki sujui hyvin. Ehkä syynä on se, että me vanhemmat tiesimme, että lastensuojelu EI ole mikään mörkö, ja me toimimme YHTEISTYÖSSÄ kaikkien tahojen kanssa. Ennen tätä episodia meillä ei ollut mitään ennakkotietoja lastensuojelun toiminnasta...”

” – – Vaatimalla vaadin kuitenkin apua tyttärelleni ja sitä saadaksemme piti lastensuojelun asiakkuus hyväksyä, eikä se minua sinällään haittaa. – – Tosin ihan omaa ansiotani. En koe lastensuojelua pahana. Minua on aina kohdeltu hyvin ja arvostavasti. Mielipiteeni on huomioitu. ”

Onnistuneena on nähty kokemus siitä, että perhe on saanut konkreettisia palveluita, joita on itse kokenut tarvitsevansa. Vahvana on siis avun saamisen kokemus näissä tilanteissa. Silloin, kun perhe on itse ollut avun hakijana, on selvästi nähtävissä, että lastensuojelussa toisinaan läsnä olevaa tahdon ja toiveiden vastaisuutta ei ole jouduttu käyttämään (ks.

Pösö 2007, 65). Näissä kokemuksissa on tuotu dialogista ajattelua ja puhetta valta-asetelmien rinnalle (ks. Lamberg 2018, 93). Prosessissa on selvästi toteutunut pyrkimys taata esimerkiksi lapsen läheisten osallistuminen ja kuuleminen, eli on saavutettu jonkinlainen lapsikeskeinen perhelähtöinen lastensuojelu prosessissa (Taskinen 2010, 9–11; Bardy 2013, 73). Tämän onnistuminen on selvästi lisännyt positiivisia kokemuksia.

” Mulla on lähes pelkästään hyviä kokemuksia. Itse tein itsestämme/lapsista ilmoituksen. Sosiaalityöntekijät mukavia ja ymmärtäviä. Ihana perheyöntekijä, joka käy viikoittain meillä kotona, lähinnä juttelemassa lasten kanssa. ”

” – – Myöhemmin tekivät uudelleen yhteisymmärryksessä meidän kanssamme lastensuojeluilmoituksen, jälleen hyviä kokemuksia ja kiitollinen olen, että apua on saatu. ”

Yhdessä kirjoituksessa positiivisena kokemuksena nousi esille se, että asiakkuuden loputtamisen jälkeenkin on tietoa siitä, että apua on saatavilla tarvittaessa lisää. Useammassa kokemuksessa viitataan myös siihen, että työntekijä on asettunut kuuntelemaan asiakasta ja oppimaan häneltä itseltään. Lisäksi aito kiinnostus asiakasta kohtaan välittyi useissa kokemuksista. (Vrt. Lamberg 2018, 94.)

” Olin vuosia väkivaltaisessa avioliitossa, lapsiakin syntyi. Viimein lähdimme turvakotiin. Lastensuojelu oli mukana käytännön asioissa ja auttoi meidät jaloillemme. Saimme konkreettista käytännön apua sekä myös terapioita lapsille. Kun muutaman kuukauden kuluttua voimani olivat palanneet, asiakkuus lopetettiin, tosin terapiat jatkuvat. Edelleen, jos tulee vaikea paikka, tiedän, että apua saadaan lisää. Ei meitä ole mitenkään vainottu, ainoastaan autettu. ”

” – – Tein itse toisesta lapsestani ilmoituksen, koska tilanne on hänelle kuormittava, koska on nähnyt isoveljen itsetuhoisuutta. – – Olen aina voinut luottaa lastensuojeluun ja työntekijäämme, joka on tehnyt kaikkensa perheemme auttamiseksi. Hän on tullut mukaan sairaalan palaveriin ja ollut koko ajan kaikessa mukana. – – Jos itse pyytää apua ja ottaa apua vastaan, sehän kertoo lapsen huolenpidosta. ”

Kokemuksista tuli ilmi, että perheet kokivat joissain tilanteissa saadun avun auttaneen perhettä tai lasta. Aiemmin huonona nähty tilanne oli muuttunut kirjoittajien mielestä positiivisesti ja siihen oli vaikuttanut lastensuojelulta saatu tuki. Toisinaan lyhytkin apu koettiin muutoksen tekemänä ja sitä kautta positiivisena. Aiemman tutkimuksen perusteella on jo nähtävissä, että sosiaalityöntekijöidenkin näkökulmastakin katsottuna onnistuminen

on tapahtunut, kun asiakkaan elämätilanteessa on tapahtunut muutos parempaan suuntaan (Ritala-Koskinen 2003, 109–110).

Loppujen lopuksi läsnä näissä kokemuksissa kokonaisuutena on se, että perheet kokevat työn onnistuneena, koska heistä näissä tilanteissa sosiaalityöntekijät ovat toimineet oikein eli sen mukaan, minkä perhe on kokenut olevan oikein juuri heidän omassa tilanteessaan (vrt. Jokinen 2014, 201–205). Lisäksi kokemuksissa työntekijällä ja perheellä on ollut yhteinen tavoite, joka on aiemmin tutkimuksissa noussut esille tärkeänä onnistumisen kannalta (Ritala-Koskinen 2003, 117–119).

” Meidän perheellemme oli suuri helpotus, kun teiniangstin käytökseen kiinnitettiin huomiota ja yhteistyössä koulun kanssa teimme lastensuojeluilmoituksen. Opettaja ilmoitti ja minä otin sen avun, jonka sosiaalityöntekijöiltä sain mielihyvin vastaan. Meille onneksi riitti pari juttukertaa lastensuojelussa ja teini pääsi terapeutin juttusille. Tänä päivänä hänellä menee todella hyvin. Olen tyytyväinen asiakas.”

” Teini alkoi lintsata koulusta, oli häiriökäyttäytymistä, pari kertaa kaljapäissään kotiin ja kerran (tietääksemme) ehti kannabistakin kokeilla. Yhteisellä päätöksellä teimme lastensuojeluilmoituksen ja sieltä puututtiin kunnan koneistolla tilanteeseen. Lapsi lähti sijoitukseen, pidettiin riittävän tiiviisti palavereita, yhdessä ja erikseen, lapsi sai käydä puhumassa ohjaajan kanssa luottamuksella omista asioistaan. Meillä oli erittäin onnistunut kokemus, lapsi ymmärsi, että jos ei kodin säännöt miellytä niin meillä on järeämpiäkin keinoja puuttua, eikä niiden viranomaisten kanssa enää niin vaan neuvotellakaan. Itsekin pitää sijoitusta näin jälkikäteen hyvänä kokemuksena suunnan muuttamisen suhteen, loppui päihteiden käyttö, noudattaa nyt 17-vuotiaana kotiintuloaikoja, on luotettava. – – ”

4.4 Avun saamisen kokemus eli hyviksi koetut tukitoimet

Tässä tarkastellaan ihmisten onnistumisen kokemuksia liittyen avun saamiseen ja/tai saatiin tukitoimiin. Tarkastelun alla ovat lastensuojelulain 36 §:ssä (13.4.2007/417) esiteltyt avohuollon tukitoimet eli 1) tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, 2) lapsen taloudellinen tuki, 3) lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, 4) tehostettu perhetyö, 5) perhekuntoutus sekä 6) muut lasta ja perhettä tukevat palvelut ja tukitoimet. Palveluista saadut kokemukset vastaavat enemmän sitä, että lastensuojelun onnistumisen arvioimisessa ollaan kiinnostuneita erityisesti toiminnan aikaansaannok-

sista, tuloksista, vaikutuksista ja vaikuttavuudesta eli käytännössä työn hyödyistä asiakaille (ks. Holma & Rousu 2004, 24). Läsnä näissä kokemuksissa on se, että yleensä tiettyssä tilanteessa annettu konkreettinen apu voi auttaa tilanteen jäsentämistä asiakkaan silmissä (ks. Ritala-Koskinen 2003, 117–119).

Aineistosta löytyi yhteensä 34 kokemusta, joissa onnistumisen kokemukset liittyivät avun saamisen kokemukseen ja/tai hyviksi koettuihin tukitoimiin. Enemmistö eli 19 kirjoitusta oli paikannettavissa avohuollon työskentelyyn ja avohuollon palveluihin. Neljässä ei pystynyt havaitsemaan työskentelyn sijoittumista ja kahdeksan paikantui sijoituksen, tai sijoituksen yhdessä avohuollon tukitoimien, kohdalle. Kaksi kokemusta paikantui palvelutarpeen arvioinnin ajalle. Kokemukset olivat sisällön perusteella osin lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhempien kirjoittamia. Kirjoituksista löytyi myös toisten kokemuksista kirjoitettuja kommentteja. Näiden kirjoittajina olivat esimerkiksi asiakkaana olevan lapsen täti sekä ystävä. Kokemukset avun saamisesta sekä hyviksi koetuista tukitoimista oli selvästi luokitelluista kokemuksista se, joka toi esille eniten onnistumisen kokemuksia.

Yhtenä avohuollon tukitoimena lastensuojelulain 36 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu tehostettu perhetyö. Perhetyöllä tarkoitetaan perheille kotiin annettavaa työtä, jonka tarkoituksena on laaja-alaisesti edistää perheiden hyvinvointia sekä toisaalta tukea perheitä siten, että vältetään huostaanottojen tekemiseltä (Heino 2008, 7). Tutkimuksen aineistosta löytyi kokonainen keskustelu otsikolla ”Kokemuksia lastensuojelun perhetyöstä?”, joka sisälsi onnistumisen kokemuksia perhetyöstä. Myös muissa keskusteluissa nousi esille se, että perhetyön tuki koettiin positiivista. Myönteisenä koettiin jo se, että perhetyötä oli ylipäättään saatu perheeseen.

” – – Me saatiin lastensuojeluilmoituksen jälkeen apua, meillä käy kaksi kertaa viikossa perhetyöntekijä ja esikoinen sai ilmaisen virikehoitopaikan – – ”

”Hyviä kokemuksia on [lastensuojelusta], meillekin tuli perhetyöntekijä tosin minun oman avunpyyntöni perusteella. Toimi koko perheelle ”selkänojana” kriisitilanteessa ja auttoi eteenpäin avun pariin. – – ”

Läsnä perhetyöhön liittyvissä onnistumisen kokemuksissa oli se, että perhetyöntekijästä pidettiin. Perhetyöntekijää kuvattiin esimerkiksi ”ihanaksi”. Tärkeänä yhdessä positiivisessa kokemuksessa koettiin lasten viihtyminen perhetyöntekijän kanssa. Tällaisiin kokemuksiin näyttäisi liittyvän työntekijän ja perheen kemioiden kohtaamisen.

” Mulla on lähes pelkästään hyviä kokemuksia. – – Ihana perhetyöntekijä, joka käy viikoittain meillä kotona, lähinnä juttelemassa lasten kanssa. ”

” On ihania kokemuksia. Itse haettiin apua, kun sairastuin vakavasti. Lapset tykkäsivät perhetyöntekijöistä, tehtiin yhdessä perheenä juttuja, esim. pelailtiin yhdessä ja käytiin eväsretkellä. Oli ihanaa, kun pääsin kauppaan niin että joku oli apuna, laitoimme ruokaa ja siivosimmekin yhdessä. Kävimme yhdessä läpi kodin sääntöjä ja kotitöiden jakamista. Suurin apu oli tuki vanhemmuuteen ja tieto siitä, että lapsilla ei oli hätää. Uskaltaisinkin väittää, että perhetyö pelasti parisuhteenkin, kun saimme kotitöitä jaettua ja neuvon, että yhteistäkin aikaa täytyy järjestää miehen kanssa. Huostaanotosta ei ollut muuta puhetta kuin että perhetyö harvemmin johtaa ” lasten viemiseen”. Ei mitään pahaa sanottavaa perhetyöstä. ”

Lastensuojelussa on selkeästi havaittavissa, että tietyn erityisosaamisen omaaville perhetyöntekijöille olisi perheissä enemmänkin tarvetta. Alla kuvattu onnistunut kokemus on nimenomaan sisältänyt sen, että työntekijällä on ollut erikoisosaamista, josta on ollut perheen tilanteeseen hyötyä.

” Me saimme perhe työntekijän avuksi ADHD-lapsen kanssa. Hän oli erikoistunut juuri näihin lapsiin. Ei mitään negatiivista sanottavaa. Hän auttoi mm miettimään kuvia avuksi arkeen; missä järjestyksessä lapsi pukee vaatteet yms. – – Antoi paljon ohjausta ja opastusta elämään ADHD-lapsen kanssa ja oli oikeastaan hyvä vaan, että tuli meille kotiin, eikä tarvinnut lähteä taas kerran jonnekin vastaanotolle ”seinille kiipeilevän” lapsen kanssa. – – ”

Lisäksi perhetyöntekijän työskentely on koettu positiivisena, koska sen kautta on saanut tukea sekä vanhemmille, että lapselle. Perhetyön koettiin onnistuneen tilanteessa, jossa se oli onnistunut tukemaan kokonaisvaltaisesti perhettä.

” – – Saatiin lapselle 2 ihanaa perhetyöntekijää, jotka olivat siis LAPSEN kanssa. Juttelivat, kävivät retkellä, autoivat läksyissä yms. Meidän vanhempien kanssa keskusteltiin vanhemmuudesta ja jaksamisesta sekä etsittiin YHDESSÄ neuvoja ja vinkkejä haastaviin tilanteisiin. – – Lapsi sai apua, me vanhemmat saatiin uutta näkökulmaa toimintatapoihin, eikä kertaakaan kukaan ottanut edes puheeksi mitään huostaanottoa tms. – – ”

Yhdessä tutkimusaineiston keskustelussa oli alussa kysely siitä, oliko lastensuojelun toimista koettu olleen apua. Vastajia kyselyyn oli tutkimusaineiston keräämisen hetkelle yhteensä 77. Tämän kyselyn tuloksena 27,2 % vastaajista kertoi, että toimista oli paljon apua ja 10,3 % kertoi, että oli vähän tai ei juurikaan apua. Suurin osa eli loput 62,3 % vastaajista oli sitä mieltä, että ei ollut lainkaan apua tai pahensi tilannetta. Tästä näkee hyvin sen, että positiivisia kokemuksia lastensuojelusta löytyy, mutta edelleen negatiivisia on huomattavasti enemmän.

Perhetyön lisäksi perheissä on koettu positiivisena myös muunlaiset tukea ja apua antavat palvelut, kuten tukihenkilöt. Yhdessä kokemuksessa kirjoittajana toimi nuori, jolla oli lastensuojelusta oma onnistumisen kokemuksensa, jossa hän oli saanut itselleen tukihenkilön lastensuojelun kautta. Läsnä tässäkin on se, että nuorelle on myönnetty jotain tiettyä palvelua, josta on koettu olevan hyötyä.

”Kerron nyt oman kokemukseni ajalta, jolloin olin 15–21 v. Sain lastensuojelun kautta tukihenkilön, joka auttoi esim. kouluasioissa. Olin villi nuori, joka kapinoi kaikkea vastaan. Kotona en saanut tukea mielenterveysongelmiin tai kouluasioihin. Tukihlö auttoi, ja tuntui että hän ymmärsi. – – ”

” – – Nyt pojallani on ollut koulukiusaamisesta johtuvaa oireilua. Hänestä tehtiin ilmoitus hänen jouduttuaan sairaalahoitoon. Saimme hyvin empaattista tukea. Poikani saa tukihenkilön, jonka kanssa voi puuhailia kivoja juttuja. – – ”

Läsnä onnistumisen kokemuksissa on ollut se, että toiminnassa on noudatettu lakia ja avohuollon tukea on konkreettisesti tarjottu ennen kodin ulkopuolelle sijoittamista. Lastensuojelulain 40 §:ssä (13.4.2007/417) on linjattu siitä, että ennen huostaanottoa tulee todeta, että avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Myös konkreettisesti sosiaalityöntekijän itsensä antama tuki ja apua on koettu onnistumisena osassa prosesseissa. Näissä nähdään toteutuvan se, että sosiaalityöntekijä johtaa prosessia eli suunnittelee ja asettaa tavoitteita toiminnalle yhdessä esimerkiksi asiakkaiden kanssa. Sosiaalityöntekijällä tulee olla niin sanotusti toiminnan langat käsissään. (Ks. Heinonen & Sinko, 2013, 122.)

” Hyvät kokemukset. Kuin suoraan oppikirjasta. Kaikki avohuollon tuki tarjottiin ja kokeiltiin ja huostaanotto vasta, kun äiti itse halusi. Toisen lapsen

kohdalla puolustivat lasta koulussa tomerasti kiusaamistapauksessa. Koulunväki kun vaan nakkeli niskojaan.”

.” – – Koskaan ei ole ollut itselläni huolta siitä, että lapset voitaisiin huostaanottaa. Se on vihoviimeinen keino ja siinä lasten olo kotona on jo hyvin turvatonta. – ”

Lisäksi erilaiset konkreettiset avut, kuten taloudellinen tuki, on muutamissa kirjoituksissa noussut syyksi onnistumisen kokemukselle.

” Me jouduimme/pääsimme lastensuojelun asiakkaiksi, kun minä (äiti) jouduin psykiatriselle yllättäen. – – Tytär sai taksikyödyksen päiväkotiin. Se oli ehkä se konkreettisin apu siinä kohtaa. – – ”

” – – On saatu monenlaista tukitoimea; päiväkotihoitoa, kotipalvelua ja perhetyötä sekä nyt tätä päihdekuntoutusta miehelle. Rattaat ovat pyörineet ehkä vähän hitaasti, mutta asiakaspalvelu on aina ollut mielestäni hyvää ja kunnioittavaa. – – ”

Useissa asiakkuuksissa tukiperheen saaminen on herättänyt onnistumisen kokemuksia. Lisäksi myös muu lastenhoidollinen apua on koettu hyvänä asiana. Käytännössä matalalla kynnyksellä tapahtuva konkreettinen apua ja tuki on herättänyt onnistumisen kokemuksia. Nykyään kuitenkin sosiaalihuoltolain 14 §:ssä (30.12.2014/1301) on linjattu palveluista, joita voi saada myös ilman lastensuojelun asiakkuutta ja näihin lukeutuu esimerkiksi perhetyö sekä kotipalvelu. Käytännössä siis kaikkien näiden perheiden ei välttämättä tulisi jatkossa olla lastensuojelussa asiakkaina, jotta he olisivat oikeutettuja tarvitsemiinsa palveluihin.

” Minulla on vain hyvää sanottavaa lastensuojelusta. Olen itse ollut vakavasti sairas ja silloin saimme tukiperheen. Työntekijät olivat empaattisia ja hoitivat asioita paneutuvasti. – – ”

” Oman sairastumisen ajalta hyviä kokemuksia. Sain lapsille hoitajan keran viikkoon, jotta sain levätä ja mahdollisuuden parantua. – ”

”Oli todella paljon apua. Sain tukiperheen ja apua arkeen mm. maksetun siivousavun muodossa, kun menetin terveyteni. – – ”

Tärkeä on huomata, että kokemuksista löytyy myös tunnetta siitä, että on saanut tukea oikea-aikaisesti, koska ongelmina koetaan usein lastensuojelun liian myöhäinen toimiminen (vrt. Ritala-Koskinen 2003, 103). Sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta katsottuna onnistuminen työssä tarkoittaa sitä, että asiakkaan elämätilanteessa on tapahtunut muutos

parempaan suuntaan, joka näissä kokemuksissa nimenomaan näyttää toteutuneen (ks. Riitala-Koskinen 2003, 109–110). Lisäksi läsnä näissä lastensuojelun onnistumisissa on monessa kokemus siitä, että työskentelyä on pystytty vähentämään (vrt. Heino & Pösö 2003, 588).

” Kerron omasta tukiperhekuvioistamme. Meidänkin kaupungissamme tukiperheistä on huutava pula. Meille tukiperheeksi alkoi ystäväperhe. Emme jää heille niin pahoin kiitollisuudenvelkaan, kaupunki korvaa heille kulut, he tuntevat tekevänsä jotain konkreettista hyvää, jonka tulokset tavallaan näkevät paremmin, kun se on kaveripiirissä. Mutta vaikka kyse on ystäväperheestä, kaikki kuviot käydään viranomaisissa ihan normaalisti. – – ”

” Vuosia sitten, kun mieheni kuoli lasten ollessa pieniä, sain apua lastensuojelusta. Lapseni saivat tukiperheen ja minä mahdollisuuden levätä. Ei minua mitenkään tarkkailtu tai arvosteltu...sain tarvitsemaani apua. – – Minut poistettiin välittömästi asiakkuudesta, kun en enää apua tarvinnut. – – ”

Asiakkaat tarvitsevat yleensä sosiaalityöntekijästä rinnallakulkijaa, joka on näissä selvästi osana onnistumisen kokemuksista (ks. Filppa ym. 2013, 472–473).

” Lastensuojelu auttoi minua saamaan nopeasti vuokra-asunnon, kun eron jälkeen meidän piti muuttaa. He myös järjestivät vuokratakuun – – ei rahalla vaan kirjallisella vakuudella. Lastensuojelusta oli muutenkin paljon apua meille erotilanteessa, saimme keskustelutilaisuuksissa selviteltyä paljon asioita ja patteja. – – ”

Erilaisissa kriisisissä saatu tuki ja apua on nähty luoneen onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta. Lastensuojelullisen tarpeen taustalla voi usein olla esimerkiksi elämänkriisit sekä poikkeuksellisen koettelevat olot, koska pieni ydinperhe on helposti haavoittuva. Näissä on siis onnistuttu vastaamaan tarpeeseen, jossa haavoittunut perhe on tarvinnut lastensuojelua mukana kulkemisessa. (Ks. Bardy 2013, 73.)

” – – Lastensuojelu oli mukana käytännön asioissa ja auttoi meidät jaloillemme. Saimme konkreettista käytännön apua sekä myös terapiat lapsille. Kun muutaman kuukauden kuluttua voimani olivat palanneet, asiakkuus lopetettiin, tosin terapiat jatkuvat. – – ”

”Mulla on [positiivisia kokemuksia]. Sain lapseni isältä takaisin, kun muka raitistunut isä olikin ollut kännissä ja lapset hoitamatta. Myöhemmin lasteni isä kuoli ja kun kriisiryhmä ei päässyt tarpeeksi nopeasti paikalle, lastensuojelusta tultiin tueksemme ensimmäiseksi päiväksi. Isän kuolema siis äkillinen, odottamaton tapahtuma, kova kriisi lapsille. Lastensuojelusta

vointiamme kysytään edelleen, vaikkei asiakkaita enää ollakaan. Kyllä sieltä asiallista apua saa.”

4.5 Mahdollisimman vähäinen puuttuminen

Kuten aiemminkin on tullut esille, tilastojen mukaan lastensuojelun onnistumisissa on usein läsnä se, että toiminnan koetaan onnistuneen parhaiten, kun sitä on pystytty vähentämään tai se on pystytty kokonaan välttämään (Heino & Pösö 2003, 588). Tämä välttäminen on se, joka on näissä kokemuksissa tuonut onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta. Kaikissa näissä kokemuksissa kyse on lastensuojelulain 26 §:ssä (13.4.2007/417) kirjatusta palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvitetävästä lastensuojelun tarpeesta, jonka tekee sosiaalityöntekijä tai vastaavasti sosiaalihuoltolain 36 §:ssä (30.12.2014/1301) linjatusta palvelutarpeen arvioinnista. Tarkoituksena on siis ollut arvioida lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien, tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden, mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Vastuu siitä, että asia arvioidaan tarpeenmukaisella laajuudella, on vastaavalla sosiaalityöntekijällä (Saastamoinen 2016, 187–189). Sosiaalihuoltolain 36 §:ssä (30.12.2014/1301) on myös vielä kirjoitettu, että arviointi tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa. Mahdollisimman vähäisen puuttumisen toive on läsnä palvelutarpeen arvioinnissa etenkin, jos arvioinnin aloittanut lastensuojeluilmoitus on tehty vastoin perheen omaa tahtoa ja tietämystä.

Aineistosta löytyi yhteensä kahdeksan kokemusta, joissa onnistumisen kokemukset liittyivät suoraan mahdollisimman vähäiseen puuttumiseen. Näistä kirjoituksista kaikki paikantuvat palvelutarpeen arvioinnin ajalle. Käytännössä siis, tutkimuksen aineiston perusteella, useimmiten onnistunut palvelutarpeen arviointi on pitänyt sisällään mahdollisimman vähäisen puuttumisen perheen asioihin. Nämä kokemukset olivat sisällön perusteella lastensuojelun asiakkaana olevien lasten vanhempien kirjoittamia.

” Meillä lähti lastensuojeluilmoitus, kun teini-ikäinen tytär vetäisi kavereinsa synttäribileissä vähän turhan napakat ensikännit ja päätyi ensiapuun sekavana. – – Ihan hyvä kokemus oli sinänsä, käytiin selvittämässä asia ja siihen se jäi.”

” – – Myös yksi asiaton ilmoitus on tehty niin minun lapsistani, kuin ystäväni lapsista. – – Asiattoman ilmoituksen kun saivat, tutkivat sen kyllä, mutta siinä se. Eivät sen enempää häirinneet. – – ”

Kokemuksissa, joissa onnistumisen kokemus on selvästi syntynyt mahdollisimman vähäisestä puuttumisesta, on ollut mukana myös positiivinen kokemus sosiaalityöntekijän kohtaamisesta. Nämä siis linkittyvät selvästi toisiinsa, kuten jo kappaleessa 5.2 kohdaksi tulemisen kokemus tuotiin esille.

Yleisesti havaittavissa on, että lyhyesti puhelimitse tai yhdellä tapaamisella tehty palvelutarpeen arviointi on koettu onnistuneena. Näistä kokemuksista huokui se, että huolien selvittäminen ymmärrettiin osaksi sosiaalityöntekijän tehtävää eli sitä kautta pakolliseksi toimeksi. Tutkimista ei koettu ikävänä, mutta onnistunut kokemus sisälsi sen, ettei nähty tarvetta jatkolle ja prosessista ei seurannut ”liikaa häirintää”.

” – – Lastensuojelusta tuli 1 kotikäynti, jota jännitin aivan törkeästi. Vierailu olikin lämmin ja siitä jäi hyvä fiilis. Jonkin ajan kuluttua tuli kirjeissä todettiin kaiken olevan kunnossa. ”

” tilanteen selvittäminen hoitui lastensuojelun kanssa erittäin fiksusti ja asiallisesti. Sosiaalityöntekijä soitti meille vanhemmille erikseen ja jutteli ilmoitukseen johtaneista asioista. Puhelujen päätteeksi hän totesi, ettei aihetta millekään jatkoselvityksille ole eikä lastensuojelun tarvetta ole. – – ”

Näissä onnistumisen kokemuksissa onnistunut kokemus on selvästi tullut siitä, että länä on ollut lastensuojelulain 4 §:ssä (13.4.2007/417) esitetty velvollisuus valita aina lievin toimintatapa, jolla juuri kyseisen perheen tilannetta voidaan korjata (ks. Taskinen 2010, 20–22). Selvää on, että lastensuojelutoimenpiteillä pitää aina pyrkiä aiheuttamaan mahdollisimman vähän haittaa lapselle ja perheelle. Tätä on onnistuttu näissä kokemuksissa käyttämään. Kyse on hienovaraisuusperiaatteesta, joka edellyttää sitä, että lastensuojelutoimenpiteet pitää toteuttaa siten, että ne rajoittavat perheen ja lapsen itsemääräämisoikeutta mahdollisimman vähän. (Räty 2019, 11.)

Edellä kuvatuista asioista puhutaan hallintolaissa (6.6.2003/434) esitetyissä hyvän hallinnon perusteissa ja etenkin hallintolain 6 §:ssä (6.6.2003/434) linjatuissa asioissa, kuten siitä, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti, viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Puhutaan siis samalla suhteellisuusperiaatteesta, jonka mukaan julkista valtaa käytettäessä otetaan huomioon kohtuullisuuden vaatimus, eli on valittava sellainen toteuttamiskeino, joka mahdollisimman vähän rajoittaa yksityisen oikeuksia (Tuomela n.d.).

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut löytää vastauksia tutkimuskysymykseen siitä, ”*millälaisia asioita nousee esille onnistumisen kokemuksina lastensuojelusta verkkokeskusteluissa*”. Pyrkimyksenäni oli löytää vastauksia seuraaviin tarkentaviin kysymyksiin: 1) Millaiset asiat ovat luoneet positiivisia onnistumisen kokemuksia ihmisille lastensuojelusta? 2) Mihin työskentelyyn onnistumisen kokemuksia lastensuojelussa sijoittuvat? Tutkimuksen aineistot on kerätty Vauva.fi-sivuston keskustelufoorumilta, jonka käyttöön sain tutkimusluvan sivuston omistajalta eli Sanoma Media Finlandilta. Aineistosta löytyi yhteensä 51 kommenttia yhteensä 14 aloituksen alta, joissa tuotiin esille onnistuneita kokemuksia lastensuojelusta.

Tekstin perusteella pystyttiin havainnoimaan työskentelyn sijoittumista lastensuojelun kentällä (taulukko 2) ja näin vastaamaan kysymykseen siitä, *missä vaiheessa työskentelyä onnistumisen kokemukset lastensuojelussa on koettu*. Tämä oli selkeästi nähtävissä 40/51 kirjoituksessa. Lisäksi kirjoituksista löytyi yhteensä neljä selkeää ryhmää asioista, jotka ovat nousseet esille onnistumisen kokemuksina lastensuojelusta. Nämä asioita olivat (taulukko 3) 1) kohdatuksi tulemisen kokemus, 2) itse avun hakeminen, 3) avun saamisen kokemus eli hyväksi koetut tukitoimet sekä 4) mahdollisimman vähäinen puuttuminen. Nämä vastasivat puolestaan kysymykseen siitä, *millaiset asiat ovat luoneet positiivisia onnistumisen kokemuksia ihmisille lastensuojelusta*.

Yhdessä kirjoituksessa nousi esille useampiakin asioita, jotka oli koettu osana onnistumisen kokemuksia lastensuojelussa eli osa kirjoituksista kuului useampaan luokiteltuun ryhmään. Selkeä yhteinen tekijä, joka näkyi kokemuksissa, oli mahdollisimman vähäisen puuttumisen kokemus yhdessä kohdatuksi tulemisen kokemuksen kanssa. Tällaisista kokemuksista oli kirjoitettu yhteensä viidessä kirjoituksessa.

Tutkimuksesta pystyy näkemään, että palvelutarpeen arvioinnin aikana eniten positiivisia kokemuksia oli tuottanut mahdollisimman vähäinen puuttuminen. Tällainen kokemus oli havaittavissa 8/10 kirjoituksessa, jossa kokemus sijoittui palvelutarpeen arvioinnin ajalle.

Ihmiset selvästi toivovat, etteivät ulkopuoliset puutu heidän perheensä sisäisiin asioihin, ainakaan sen haasteisiin. Ihmiset kokevat prosessin onnistuneen, jos asia on käsitelty lyhyesti. Läsnä kokemuksissa on ollut myös se, ettei tarvetta asiakkuudelle ole tai käsiteltävä haaste ei olekaan pitänyt paikkaansa. Itse olen kentällä törmännyt toiveeseen, että lastensuojeluilmoitus todettaisiin perättömäksi, joka oli muutamassa kokemuksissa havaittavissa tutkimuksessakin.

Avohuollon asiakkuuden ajalta eniten onnistumisen kokemuksia tuotiin esille perheiden saamasta tuesta ja/tai saamista palveluista. Näitä kokemuksia nousi esiin yhteensä 19/21 kirjoituksessa. Ihmiset kokivat asiakkuuden hyvänä etenkin, jos he olivat saaneet konkreettista palvelua lastensuojelusta. Kokemuksissa esiintyi palveluina etenkin perhetyö sekä tukiperhe. Esimerkiksi perhetyöstä nousseita onnistumisen kokemuksia oli nostettu keskustelufoorumilla esille useissa aloituksissa sekä oman aloituksen alla. Osassa avohuollon asiakkuuden ajalta tulleissa kokemuksissa läsnä oli myös kokemus siitä, että kirjoittaja oli saanut tukea sosiaalityöntekijältä itseltään. Näissä avohuollon palveluihin sijoituvissa positiivissa kokemuksissa 8/21 oli läsnä myös se, että onnistunut kokemus piti sisällään sen, että perhe oli itse ollut hakemassa apua. Selvästi ihmiset kokevat positiivisena sen, että saavat palveluita herkemmin, jos ovat itse lähteneet hakemaan lastensuojelusta apua ja tukea.

Myös sijoituksen, sekä avohuollon tukitoimien sijoituksen ohella, ajalta eniten positiivisia onnistumisen kokemuksia koettiin perheiden saamasta tuesta ja/tai saamista palveluista. Näitä esiintyi aineistossa yhteensä 8/21 kirjoituksessa. Havaittavissa aineistosta oli se, että onnistumisen kokemukset sijoittuvat kaikista vähiten sijoituksen, sekä avohuollon tukitoimien sijoituksen ohella, ajalle. Kirjoituksia oli aineistossa kokonaisuutena vain yhdeksän. Syynä voi esimerkiksi olla se, ettei positiivisia kokemuksia usein tällaisessa tilanteessa jaeta keskustelufoorumeille. Olen huomannut, että useasti sijoitus herättää negatiivisia kokemuksia lasten vanhemmissa. Asianomaiset saattavat kokea, että lapsi on otettu pois kotoa ilman kunnollista syytä.

Tutkimuksen tuloksista on tehtävissä seuraavat havainnot. Huomattavasti eniten onnistumisen kokemuksia oli koettu avohuollon asiakkuuden ja palveluiden saamisen ajalta. Tällaisia kirjoituksia oli havaittavissa yhteensä 21. Lisäksi havaittavissa on, että eniten on-

nistumisen kokemuksia koettiin silloin, kun työskentelystä oli noussut avun saamisen kokemus ja/tai tukitoimet oli koettu hyvinä. Näitä kokemuksia löytyi kirjoituksista yhteensä 34. Tutkimuksen avulla voidaan nähdä, että kokonaisuutena eniten onnistumisen kokemuksia ihmiset kokivat, Vauva.fi-sivuston verkkokeskusteluissa käytyjen keskusteluiden perusteella, avohuollon asiakkuuden ajalta saamastaan tuesta ja/tai saamistaan palveluista.

5.2 Pohdintaa

Tutkimuksen tutkimusaineiston eli Vauva.fi-sivuston verkkokeskusteluissa käytyjen keskusteluiden vuosien 2014–2020 kautta pystyin vastaamaan tutkimuskysymykseen siitä, ”*minkälaisia asioita nousee esille onnistumisen kokemuksina lastensuojelusta verkkokeskusteluissa*”. Nämä tulokset esitettiin aiemmassa kappaleessa ”tutkimustulosten yhteenvedo”. Tutkimusaineiston valinta oli selvästi toimiva ja sisältöanalyysin avulla pystyttiin hyvin esittelemään onnistumisen kokemuksia lastensuojelussa tiivistetyssä muodossa.

Aineistoa kerätessä oli havaittavissa, että positiivisia onnistumisen kokemuksia lastensuojelusta löytyy huomattavasti vähemmän kuin negatiivisia kokemuksia. Tämä oli oletuksenikin aiemmin lukemani ja kentällä kokemani perusteella. Keskusteluissa, joissa esitettiin molempia kokemuksia, negatiivisia oli huomattavasti enemmän. Tämän takia tutkimusaineisto jäi hieman suppeaksi. Haasteeksi jäi myös se, ettei verkkotutkimuksessa ole mahdollista esittää lisäkysymyksiä. Käytännössä tulkintoja siitä, ettei jotain asiaa keskusteluissa esiinny ei tarkoita, etteikö sitä voisi olla olemassa. (Vrt. Hakala & Vesa 2013, 223–224.)

Tämä tutkimus ei ole kokonaisvaltaisen onnistumisen tutkimus lastensuojelusta, vaan se pitää nähdä yhdestä näkökulmasta tapahtuneena onnistumisen tutkimuksena (vrt. Holma & Rousu 2004, 24). Selvää on se, ettei tämän tutkimuksen, näiden kirjoitettujen kokemusten kautta, voida esimerkiksi nähdä, miten lastensuojelusta apua saaneet henkilöt olisivat elämässä selviytyneet, jos lastensuojelutoimenpiteisiin ei heidän kohdallaan olisi ryhdytty (vrt. Salo 1956, 12). Tutkimus voi kuitenkin saavuttaa pyrkimyksen siitä, että sosiaalityöntekijät voivat oppia asioista, jotka tekevät prosessista onnistuneen perheen

näkökulmasta. Samalla tutkimus voi lisätä keskustelua sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Lisäksi olen itse oppinut paljon tutkimusta tehtäessä, joka oli osalta omana tavoitteenani.

Eettisestä näkökulmasta tutkimukselle haasteita loi se, että Suomessa ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohjeistus ei ota erikseen kantaa verkkotutkimukseen, eli tutkija joutuu luottamaan omaan harkintaansa eettisissä ratkaisuisissa. Esimerkiksi suostumuksen kerääminen kaikilta tutkittavilta oli omassa tutkimuksessani mahdotonta. (Vrt. Laaksonen 2018.) Sain kuitenkin tutkimusluvan Vauva.fi-sivuston omistavalta taholta Sanoma Media Finlandin Tomi Aakkulalta (head of games and partnerships) 31.1.2020. Lisäksi nimimerkillä käytyjen keskusteluiden avulla tutkimuksessa oli helppo suojella tutkittavien anonymiteettiä. Lisäksi anonymiteetin suojan vahvistamiseksi esimerkiksi tunnistetiedot oli kokonaan jätetty pois tutkimusainestoa esiteltäessä. (Vrt. Kuula 2011, 184–185).

Aiemmissa tutkimuksissa oli havaittavissa selkeitä yhtäläisyyksiä tämän tutkimuksen tutkimustuloksiin. Läsnä on ollut se, että asiakkaan positiiviseen kokemukseen vaikuttaa sosiaalityöntekijän ammattitaidollaan luoma hyvän asiakassuhde ja ilmapiiri työskentelylle. (Ks. Jokinen 2014, 201–205; Rousu 2020.) Tärkeänä on aiemmin koettu sosiaalityöntekijän käytös asiakasta kohtaan (ks. Filppa ym. 2013, 472–473). Nämä asiat nousivat esille myös tässä tutkimuksessa. Esille nousi onnistumisen kokemuksia, joissa kokemus oli syntynyt siitä, että perhe koki tulleen kohdatuksi hyvin sosiaalityöntekijän toimesta.

Lisäksi aiemmassa tutkimuksissa nähtiin se, että työntekijän tulee luottaa asiakkaan näkemykseen omasta tilanteestaan ja pitää heitä oman elämänsä asiantuntijoina (ks. Rousu 2020; Mahkonen 2010, 208–209). Samalla aiemmassa tutkimuksessa tuli esille se, että onnistua voi vain asiakkaita kuulemalla (ks. Hurskainen & Paasivirta 2020b). Nämä ovat näkyvissä tässä tutkimuksessa etenkin siten, että positiivisia onnistumisen kokemuksia oli koettu silloin, kun perhe oli itse hakenut apua ja heitä oli kuunneltu omista tarpeistaan. Samalla havaittavissa oli yhtäläisyys aiemman tutkimuksen kanssa siinä, että yhteinen tavoite on lisännyt onnistumisen kokemusta (ks. Ritala-Koskinen 2003, 117–119).

Läsnä tämän tutkimuksen tuloksissa oli vahvasti se, että konkreettisen palvelun saaminen oli luonut onnistuneen kokemuksen prosessista. Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että silloin, kun asiakas ei itse ole nähnyt tarvetta avulle, tietyssä tilanteessa annettu konkreettinen apu on voinut auttaa jäsentämään tilannetta asiakkaan silmissä (ks. Ritala-Koskinen 2003, 117–119). Kuitenkaan aiemmissa tutkimuksissa ei tullut näin vahvasti esille sitä, että konkreettisen palvelun saaminen olisi ollut onnistumisen takana. Tässä tutkimuksessani ei juuri näkynyt onnistumisen kokemusten lähteenä työskentely saman tutun työntekijän kanssa tai työntekijän tavoitettavuus, kuten aiemmassa tutkimuksessa (ks. Rousu 2020).

Tässä tutkimuksessa ei kyetä havainnoimaan sitä, että onko onnistumistarinoissa molempien puolten kokemuksia onnistumisista (ks. Jokinen 2014, 205–209). Tässä tutkimuksessa ei voida yhdistää kokemuksia tiettyyn kuntaan tai varsinkaan tiettyyn sosiaalityöntekijään, eli tutkimusta ei voi viedä tähän suuntaan eteenpäin. Tutkimus onkin suunnattu vain asiakkaiden keskusteluissa nousseista kokemuksista, ja ne sisältävät vain yhden näkökulman työskentelyn onnistumisista. Pohdittavaksi jää, onko näissä tilanteissa nousut onnistumisen kokemuksia myös sosiaalityöntekijöille.

Tutkimuksessa saatujen tutkimustulosten kautta voidaan nähdä, että vastuu asiakkaidenkin onnistumisen kokemuksista on pitkälti sosiaalityöntekijällä. Tämä auttaa tutkimukseni tavoitteen saavuttamisessa, koska tutkimus on nimenomaisesti suunnattu sosiaalityöntekijöille, jotta he voisivat oppia ihmisten esittämistä positiivisista onnistumisen kokemuksista lastensuojelussa ja sen kautta luoda lisää onnistumisia työhönsä. Esimerkiksi asiakkaan kohtaaminen, asiakkaan kuuleminen sekä palveluiden myöntäminen asiakkaalle ovat kaikki tehtäviä, jotka ovat lähtöisin sosiaalityöntekijästä. Tutkimuksessa tuli kuitenkin esille myös se, että asiakkaan oma asenne ja se, miten hän on itse hoitanut omat asiansa vaikuttavat onnistumisen kokemukseen.

Selvästi sosiaalityöntekijän vastuu lastensuojelun prosessin onnistumisesta asiakkaidenkin näkökulmasta on melko suuri. Sosiaalityöntekijän vastuuta pohdittaessa voidaan ainakin jäädä miettimään sitä, kuinka paljon sosiaalityöntekijä voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, että perheelle sopivaa palvelua on kunnassa saatavilla. Lisäksi tutkimuksessa ei

juuri tullut esille asiakkaana olevien lasten omia kokemuksia, jotka ovat kuitenkin avainasemassa lastensuojelussa, jossa toimitaan aina lapsen parhaaksi. Vanhemmat voivat helposti pitää prosessin epäonnistuneen, vaikka lapsi olisikin saanut tarvitsemaansa apua.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista nähdä tutkimusta siitä, mitä olisi voinut tapahtua samassa tilanteessa ilman saatua apua ja tukea lastensuojelusta. Tutkimuksen toteuttaminen voi kuitenkin olla haastavaa tällaisella kentällä. Yhtenä mahdollisuutena olisi mahdollisesti olisi etsiä ennakkotapauksia eli niitä, jotka samassa tilanteessa on saaneet apua ja niitä, jotka eivät ole saaneet ja verrata näitä keskenään. Ihmiset ovat luonnollisesti kuitenkin yksilöitä, joten kovin tarkkaa tutkimusta olisi vaikea toteuttaa. Lisäksi olisi kiinnostavaa nähdä enemmän lasten puolelle sijoittuvaa tutkimusta onnistumisen kokemuksista lastensuojeluprosessin alkuvaiheista. Myös asiakkaan ja sosiaalityöntekijöiden kokemusten vertailu ja asettaminen samalle viivalle olisi mielenkiintoista. Nyt voi kuitenkin jo innolla jäädä seuramaan Metropolian ammattikorkeakoulussa lastensuojelun onnistumisista tehdyn tutkimuksen tuloksia, jotka tullaan esittelemään vuoden 2020 lopussa (Hurskainen & Paasivirta 2020a; Rousu 2020). Ehkä näemmä jotain uutta tai lisää yhtäläisyyksiä tähän tutkimukseen.

LÄHTEET

- A. Feeney, Judith & Darlington, Yvonne & Healy, Karen 2011: Parents' Participation in Child Protection Practice: Toward Respect and Inclusion. *Families in Society* 92/3, 282–288.
- Araneva, Mirjam 2016: Lapsen suojelu, toteuttaminen ja päätöksenteko. BALTO print. Liettua.
- Arnkil, Tom & Heino, Tarja 2016: Pirulliset ongelmat opettavat. Teoksessa Haverinen, Riitta & Kuronen, Marjo & Pösö, Tarja (toim.): Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Vastapaino. Tampere. 283–300.
- Autio, Sari n.d.: 8-vuotiaana surmatun Eerikan äiti jäi yksin ja ilman apua – ”Eerika sanoi minulle: äiti, en minä pääse ikinä kotiin enää”. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005986052.html>. Viitattu 26.10.2019.
- Bardy, Marjatta 2013: Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.): Lastensuojelun ytimissä. Juvenes Print. Tampere. 49–78. 4 uudistettu painos. 1. painos 2009.
- Buchanan, Elizabeth & Markham, Anette 2012: Ethical Decision-Making and Internet Research: Recommendations from the AoIR Ethics Working Committee (Version 2.0). <http://aoir.org/reports/ethics2.pdf>. Viitattu 10.4.2020.
- Ekqvist, Eeva & Kuusisto, Katja 2016: Aikuissosiaalityön asiakkaiden kokemus asiakkaiden vaikutuksesta elämäntilanteen muutokseen. *Yhteiskuntapolitiikka* 81:6, 655–669.
- European Commission n.d.: Child protection systems. Principles for strengthening child protection systems and child safeguarding standards for organisations working with children. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/child-protection-systems_en. Viitattu 14.9.2020.
- Filppa, Virpi & Hedemäki, Tuija & Hietanen, Suvi (toim.) & Kokkonen, Tuula & Malinen, Jaana & Niskala, Asta & Näkkäläjärvi, Anne & Ruotsala, Pauli 2013: Sosiaali- ja terveyspalveluiden viidakossa – Yhdessä oppien, yhteisesti kehittäen. Teoksessa Laitinen, Merja & Niskala, Asta (toim.): Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Vastapaino. Vantaa.
- Gibson, Matthew & Smithson, Rosie 2016: Less than human: A qualitative study into the experience of parents involved in the child protection system. *Child & Family Social Work* 2/2016, 565–574.
- Hakala, Salli & Vesa, Juho 2013: Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.): Otteita verkossa. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Vastapaino. Tampere. 216–244.
- Halkoaho, Arja & Pietilä, Anna-Maija & Terkamo-Moisio, Anja 2016: Sosiaalinen media tieteellisessä tutkimuksessa – Tutkimuseettisiä näkökulmia. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2016: 53. 141–143.
- Heino, Tarja & Pösö, Tarja 2003: Tilastot ja tarinat lastensuojelun tietolähteinä. *Yhteiskuntapolitiikka* 68:6, 584–596.
- Heino, Tarja 2008: Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. *Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle*. Valopaino Oy. Helsinki. 84–107.
- Heino, Tarja 2013: Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.): Lastensuojelun ytimissä. Juvenes Print. Tampere. 84–107. 4 uudistettu painos. 1. painos 2009.
- Heinonen, Hanna & Sinko, Päivi 2013: Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessissa johtamassa. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.): Lastensuojelun ytimissä. Juvenes Print. Tampere. 121–132. 4 uudistettu painos. 1. painos 2009.
- Heinonen, Hanna 2016: Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Hänninen, Kaija &

- Joutimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Törrönen, Maritta & Veistilä, Minna: Vastavuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus. Helsinki. 243–260.
- Heinonen, Hanna 2017: Lastensuojelu on aina lasten suojelua – mutta erilaista eri maissa. <https://www.lskl.fi/blogi/lastensuojelu-on-aina-lasten-suojelua-mutta-erilaista-eri-maissa/>. Viitattu 14.9.2020.
- Heinonen, Hanna & Wilén, Leena & Kallio, Reetta 2018: Missä mennään? Reflektio Toimiva Lastensuojelu -suositusten toimeenpanosta. Teoksessa Lastensuojelun Keskusliitto: Mitä kuuluu lastensuojelu? -julkaisusarja osa 1. Lastensuojelun uudistukset-liian pieniä tekoja? <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lastensuojelun-uudistukset-liian-pienia-tekoja.pdf>. Viitattu 25.4.2020. 3–12.
- Hietämäki, Johanna 2015: Lastensuojelun alkuarvioinnin vaikutukset vanhempien näkökulmasta. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/46576/978-951-39-6257-9_vaihtos_220812014.pdf?sequence=1. Viitattu 19.10.2020.
- Hirvonen, Ari 2006: Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Solvali, Irma (toim.): Etiikkaa ihmistieteille. Hakapaja Oy. Helsinki. 31–49.
- Hurskainen, Juuli & Paasivirta, Annukka 2020a: Lastensuojelun onnistumisia etsimässä. <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/lastensuojelun-onnistumisia-etsimassa/>. Viitattu 20.10.2020.
- Hurskainen, Juuli & Paasivirta, Annukka 2020b: Totta vai tarua: Lastensuojelussa onnistutaan joka päivä? <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/totta-vai-tarua-lastensuojelussa-onnistutaan-joka-paiva/>. Viitattu 20.10.2020.
- Husserl, Edmund 2017: Ideoita puhtaasta fenomenologiasta ja fenomenologisesta filosofiasta. Gaudeamus Oy. Tallinna.
- Holma, Tupu & Rousu, Sirkka 2004: Lastensuojelupalvelujen onnistumisen arviointi. Suomen kuntaliitto. Helsinki.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Raitakari, Suvi 2003: Sosiaalityötä ”menestystarinoiden” tuolla puolen? Teoksessa Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.): Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä. 149–170.
- Jokinen, Arja 2014: Onnistumisen tarinoita aikuissosiaalityössä. Teoksessa Haverinen, Riitta & Kuronen, Marjo & Pösö, Tarja (toim.): Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Vastapaino. Tampere. 196–218.
- Jokinen, Arja 2016: Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Hänninen, Kaija & Joutimäki, Päivi & Lehto-Lundén, Tiina & Salovaara, Petra & Törrönen, Maritta & Veistilä, Minna: Vastanvuoroinen sosiaalityö. Gaudeamus. Tallinna. 138–147.
- Kiviniemi, Kari 2010: Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, Juhani & Collin, Kaija & Eskola, Jari & Heikkinen, Hannu & Hänninen, Vilma & Ilmonen, Kari & Kiviniemi, Kari & Laine, Timo & Metsämuuronen, Jari & Moilanen, Pentti & Paloniemi, Susanna & Rajala, Raimo & Rantala, Irma & Rähä, Pekka & Suoranta, Juha & Valli, Raine: Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökotiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä. 70–85.
- Krippendorff, Klaus 2013: Content Analysis. An Introduction to Its Methodology. SAGE Publications. Lontoo.
- Kuula, Arja 2006: Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Solvali, Irma (toim.): Etiikkaa ihmistieteille. Hakapaja Oy. Helsinki. 124–140.
- Kuula, Arja 2011: Tutkimusetiikka – Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere. Vastapaino.
- Kosonen, Miia & Laaksonen, Salla-Maaria & Rydenfelt, Henrik & Terkamo-Moisio, Anja 2018: Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. Media & viestintä 41(2018):1, 117–124.

- Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu 2013: Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.): Otteita verkossa. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Vastapaino. Tampere. 9–33.
- Laaksonen, Salla-Maaria 2018: Taitavasti eettistä verkkotutkimusta. <https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimustyo/taitavasti-eettista-verkkotutkimusta>. Viitattu 14.10.2020
- Laine, Timo 2015: Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Raine & Valli, Raine: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-kustannus. Jyväskylä. 29–51. 4 uudistettu painos. 1. painos 2001.
- Lamberg, Marko 2018: Kohtaava dialogisuus ja osallistava lastensuojelutyö. Teoksessa Sudenlehti, Jussi & Uusitalo, Ilkka: Tulevaisuuden lastensuojelu. Print Best OÜ. Viljandi. 87–105.
- Lokakuun Liike 2017: Mitä on onnistuminen lastensuojelussa? <https://www.lokakuunliike.com/ll- uutiset/mita-on-onnistuminen-lastensuojelussa#>. Viitattu 23.11.2019.
- Matikainen, Janne 2017: Medioiden media – Internet. Teoksessa Nieminen, Hannu (toim.) & Nordenstreng, Kaarle: Suomen mediamaisema. Vastapaino. Tampere. 323–341. 4. uudistettu painos. 1. painos 2001.
- MacIntyre, Alasdair 2004: Hyveiden jäljillä. Moraaliteoreettinen tutkimus. Gaudeamus. Helsinki.
- Mahkonen, Sami 2010: Lastensuojelu ja laki. Edita Prima Oy. Helsinki. 3. uudistettu painos. 1. painos 2007.
- Myers, John 2006: Child Protection in America: Past, Present, and Future. Oxford University Press. New York.
- Nett, Jachen Curdin & Spratt, Trevor 2013: August 2012 Child Protection Systems: An international comparison of “good practiceexamples” offive countries (Australia, Germany, Finland, Sweden, United Kingdom) with recommendations for Switzerland. https://www.researchgate.net/publication/284717579_Child_Protection_Systems_An_international_comparison_of_good_practice_examples_of_five_countries_Australia_Germany_Finland_Sweden_United_Kingdom_with_recommendations_for_Switzerland. Viitattu 14.9.2020.
- Rajavaara, Marketta 2007: Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84/2007. Kelan tutkimusosasto. Vammalan kirjapaino. Vammala.
- Ritala-Koskinen, Aino 2003: Onnistumisia lastensuojelussa. Teoksessa Satka, Mirja & Pohjola, Anneli & Rajavaara, Marketta (toim.): Sosiaalityö ja vaikuttaminen. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä. 103–124.
- Rousu, Sirkka 2020: Mikä on merkityksellistä ja vaikuttavaa onnistuneessa lastensuojelussa ja lapsiperheiden sosiaalityössä? <http://lastensuojelija.blogspot.com/>. Viitattu 20.10.2020.
- Räty, Tapio 2019: Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Ottavan Kirjapaino Oy. Keuruu. 4. uudistettu painos. 1. painos 2008.
- Pekkarinen, Elina 2011: Lastensuojelun tieto ja tutkimus – asiantuntijoiden näkökulma. Nuorisotutkimusseura ry. Helsinki.
- Pesäpuu ry 2017: Kokemus opettaa. Voimatarinoita lastensuojelussa. Pesäpuu ry. Jyväskylä.
- Pirttiaho, Susanna 2012: Onnistumiset eivät tule esille. <https://www.ksml.fi/mielipide/mielipidekirjoitus/Onnistumiset-eiv%C3%A4t-tule-esille/187522>. Viitattu 2.5.2020.
- Pohjola, Anneli 2012: Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa Kemppainen, Tarja & Pohjola, Anneli & Väyrynen, Sanna: Sosiaalityön vaikuttavuus. Juvenes Print. Tampere. 19–42.

- Pösö, Tarja 2007: Lastensuojelun puuttuva tieto. Teoksessa Nätkin, Jaana (toim.) & Vuori, Jaana: Perhetyön tieto. Vastapaino. Tampere. 65–82.
- Pösö, Tarja 2010: Havaintoja suomalaisen lastensuojelun institutionaalista rajasta. *Janus* 18 (4) 2010, 324–336.
- Pösö, Tarja 2016: Johdanto. Mistä puhutaan, kun puhutaan huostaanotosta. Teoksessa Enroos, Rosi & Heino, Tarja & Pösö, Tarja: Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä. Juvenes Print. Tampere. 7–30.
- Saastamoinen, Kati 2016: Lapsen suojeleminen. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.
- Salo, Reino 1956: Kunnallinen lastensuojelutyö sosiaalisen sopeutumisen kasvattajana. Tutkimus Vaasan kaupungissa vuosina 1924–1952 suoritetun lakisääteisen lastensuojelutyön tuloksista. Vaasan kirjapaino. Vaasa.
- Sanoma Media Oy n.d.: Sanoma-tilin käyttöehdot. <https://oma.sanoma.fi/tata-on-sanomatiili/kayttoehdot>. Viitattu 26.10.2020
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä. 5. uudistettu painos. 1. painos 2004.
- Sieppi, Julia 2016: "Se ei mennyt ihan oikein" – Kaksi kokemusta lastensuojelusta. <https://yle.fi/uutiset/3-8778250>. Viitattu 23.11.2019.
- Smith, David Woodruff 2009: Phenomenology. Zalta, Edward N. Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/phenomenology/>. Viitattu 2.2.2020.
- Taskinen, Sirpa 2010: Lastensuojelulain soveltaminen. WSOYpro. Helsinki.
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari 2013: Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.): Otteita verkossa. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Vastapaino. Tampere. 49–67.
- Tuomela n.d.: Johdatus oikeustieteeseen. <https://blogs.helsinki.fi/avoin-johdatusoik/hallinto-oikeus/>. Viitattu 14.10.2020.
- Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A 2018: Kokemuksen käsitteen ja käytön jäljille. Teoksessa Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A (toim.): Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University Press. Rovaniemi. 7–24.
- Ulvinen, Veli-Matti 2012: Ymmärtävää sosiologiaa – fenomenologisen sosiologian näkökulmia kokemusten tutkimiseen. Teoksessa Kiviniemi, Liisa & Koivisto, Kaisa & Latomaa, Timo & Merilehto, Milla & Sandelin, Pirkko & Suorsa, Teemu (toim.): Kokemuksen tutkimus III. Teoria. käytäntö, tutkija. Juvenes Print. Tampere. 49–71.
- Westerlund, Onni & Pesäpuu ry:n UP2US-hankkeen nuorten kokemusasiantuntijaryhmä 2019: ”Sosiaalityöntekijä on puolustanut oikeuksiamme silloin, kun muut aikuiset ovat riidelleet keskenään”, toteavat apua saaneet nuoret. <https://www.aamu-lehti.fi/a/5e4acc03-f06f-4cad-baf5-99d71acbfc8>. Viitattu 24.11.2019.
- Zareff, Anna 2015: Lastensuojeluilmoitukset sanasta sanaan: ”Erika juoksee sisäpihalla ympyrää”. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miksi-kukaan-ei-pelastanut-eerikaa-lastensuojeluilmoitukset-sanasta-sanaan/4775538#gs.kz0dhj>. Viitattu 8.2.2020.

LSL	Lastensuojelulaki (13.4.2007/417)
LOS	Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991)
PeL	Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)
SHL	Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/130)

LIITE I. Tutkimuslupahakemus

Sanoma Media Finland

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Teen Lapin yliopistossa sosiaalityön pro gradu -tutkielmaa, jonka aiheena on Onnistumisen kokemukset lastensuojelusta asiakkaiden kokemana. Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, minkälaisia asioista ihmiset nostavat esille positiivisina, onnistumisen kokemuksina, lastensuojelusta puhuttaessa. Olen tutkimuksessani kiinnostunut lastensuojelun toiminnan aikaansaannoksista, tuloksista, vaikutuksista ja vaikuttavuudesta eli käytännössä työn hyödyistä asiakkaille. Juuri tällaisessa työssä, jossa liikutaan inhimillisesti vaikealla ja arkaluontoisella alueella, positiivisen palautteen saaminen asiakkaalta koetaan erityisen merkitykselliseksi. Tutkimukseni on ajankohtainen, koska on kiinnostavaa nostaa negatiivisen uutisoinnin rinnalle positiivisia asioita, joita asiakkaina olevat ihmiset kokevat ja kohtaavat lastensuojelussa. Tutkimukseni tarkoituksena on pohtia ajankohtaisesti, millaista onnistumisen kokemuksia asiakkaat kertovat kokeneensa lastensuojelussa ja tämän kautta luoda sosiaalityöntekijöiden keskuudessa keskustelua näistä. Tutkimukseni on samalla itselleni, aloittelevalle lastensuojelun sosiaalityöntekijälle, hyvä keino oppia ja kartoittaa, minkälaiset asiat herättävät onnistumisen tunteina asiakkaissa.

Anon tutkimuslupaa Sanoma Media Finlandilta pro gradu- tutkielmani aineistonkeruun suorittamiseen keväällä 2020. Tutkimus kohdentuu ainoastaan Vauva.fi sivuston keskustelufooreissa käytyihin keskusteluihin aiheesta. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa hyödynnän sisältöanalyysin menetelmää. Aineistonani on valmiiden keskusteluiden hyödyntäminen ja keskusteluja voi olla useampia useiden vuosien ajalta.

Sitoudun noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia eettisiä periaatteita sekä verkko tutkimukseen liittyviä tutkimuseettisiä periaatteita. Henkilötiedot eivät ole tunnistettavissa tutkimuksessani. Sitoudun noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja pyrin tutkimuksessani sensitiiviseen tutkimusotteeseen.

Tutkielmani valmistuu syksyllä 2020. Yhteiskuntatieteiden tiedekuntaneuvoston hyväksymä tutkielma on saatavilla sähköisesti Lapin yliopiston Lauda -tietokannassa.

Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksestani. Lisätietoja voi tarvittaessa kysyä myös tutkielman ohjaajalta.

Opiskelijan yhteystiedot

Iina-Elina Heinonen

Lapin yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityö

Tutkimuksen ohjaajan yhteystiedot

Lapin yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityön koulutusohjelma

Professori Timo Harrikari, timo.harrikari@ulapland.fi, +

PL 122

96101 Rovaniemi

_____ Hyväksytty tutkimus-lupa-anomuksen mukaisena

_____ Hylätty liitteessä esitettyjen perusteiden nojalla

Päiväys _____._____._____

Luvan myöntäjän allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Päätös pyydetään toimittamaan pro gradu -tutkielman ohjaajalle postitse tai sähköpostina.